

Д-р Иван Аврамов

С ДЪХ НА СПОЛУКА

Спомени на стария лекар

СЪДЪРЖАНИЕ

Към читателите	1 стр.
Въведение	3 стр.
Бубеното зърно	5 стр.
Белият кон	10 стр.
Акушерски щипци.....	15 стр.
Суеверие	20 стр.
Спешен случай	25 стр.
Мотопедът	30 стр.
Неочаквано завръщане.....	36 стр.
Познатата	41 стр.
Силата на словото	47 стр.
Мнима бременност	52 стр.
Първият смъртен случай.....	59 стр.
Повторна среща	64 стр.
Сашко	70 стр.
Хипертония	77 стр.
Окръжен специалист	83 стр.
Здравната каса	88 стр.
Вредности в медицината	92 стр.

КЪМ ЧИТАТЕЛИТЕ

Не са малко случаите на завидно пенсионерско творчество. То винаги се приема одобрително и с голям интерес. Настоящата книга е поредният ценен пример.

Авторът, Д-р Иван Аврамов е известен със своите белетристични произведения През последните години той издаде осем книги от различен жанр – мемоари, разкази, история, пътепис, фамилна сага, и пр. Въпреки достолепната си възраст той не оставя писателското перо и продължава да ни радва с книжовните си трудове. . Сега ни поднася един сборник от стари преживяни спомени – събития от професионалния му живот. преплетени с различни проблеми на човешко битие. Неговият път е интересен и сложен. Тръгнал от селската практика, през окръжен инспектор до голямата наука на медицински университети в градовете Варна и Плевен и Добрич.

Описаните автентични истории са разказани правдоподобно, емоционално и вълнуващо. Тяхният основен мотив е неговата изключителна любов към хората и грижата за тяхното здраве. Всеки разказ взет от лекарската практика внушава доверие към тази професия. От книгата лъха безгранично човеколюбие, което е отличителна черта на онова поколение медици.

Разказ след разказ пред читателя се разкрива както лекарското ежедневие, така и образа на самия автор. Четем спомените и се убеждаваме, че лекарят от описаната епоха, с притежаваните високи нравствени добродетели е една достойна, ценена фигура в обществото. В книгата се очертава облика на

старото поколение от труженици–интелектуалци, жадни за знания и просвета. . Те са със силно развито чувство на дълг и дават своите сили, младост и енергия за добруването на народа. Съвсем спонтанно възниква пожеланието: „Дано бъдат такива и следващите лекарски поколения”!

Настоящият сборник е значим, защото се докосва до самоотвержения труд на плеада лекари-хуманисти, които през годините на задължителен селски стаж обслужваха населението само със знания, слушалка и апарат за кръвно налягане. Прави чест на автора, че се връща към тази забравена днес епоха, заместена от голямия технологичен прогрес, нови апаратури и от господстващия приоритет на парите.

Книгата на доктор Аврамов е едно литературно ехо на забравеното минало. Написана с лекарска и писателска прецизност в лек общодостъпен стил, тя представлява безспорен интерес за широк кръг читатели. Особено впечатлени остават възрастните лекари, работили през споменатия период, изследователи по история на медицина у нас, както и младите новозавършили лекари, за които описаните случаи могат да бъдат пример за поддръжание,

Произведението представлява един своеобразен мост между две лекарски генерации.

Проф. Д-р Марин Гърдевски

ВЪВЕДЕНИЕ

Всеки човек има по-трайни възпоменания за случки и събития от своя живот, които остават дълго в съзнанието като спомени.. В зависимост от придружаващата ги емоционалност те могат да се запазят и дълго време. Лекарското съсловие също има силни преживявания свързани със своята професия. Раждането на новия човек, страданията му, болките и смъртта са силни затрогващи моменти оставащи трайни следи.

За старият лекар, стигнал до края на своя житейски път, разделил се с любимата професия, останал с ограничени контакти с колеги и приятели, миналото е нещо свято и незабравимо. За него спомените не са просто припомняне на минали факти, а нещо по-значимо. Те са единствената му връзка с изминалия живот, с неговия свят на мечти, постижения и успехи. Това са положените усилия за учение, специализация, утвърждаване и вечния стремеж към всеостранност, всичко което с годините губи значение и стойност. Останалите спомени, го крепят в тъжните дни на самота, болести и неволи. С приближаване до хоризонта на живота само те остават съществени за него.

Настоящите разкази включват моменти от професионалния ми път. Всички случки и хората, описани в тях са автентични. За по-голяма достоверност и изминалата давност ги предавам с истинските им имена. Читателят добива представа за старите лекари, отличаващи се с човеколюбие, отговорност и любов към професията си.

Неизбежно става докосване до известни различия в медицината. Всъщност медицинската наука е една и съща. Различията са в материалната база, в нови техники и апаратури. С тяхна помощ се изграждат дори комплексни диагнози. Освободени от тези задължения, лекарите са натоварени предимно с писменна работа, следене променливите (понякога противоречиви) инструкции на здравна каса, на стандарти, клинични пътеки, търсене на допълнителни часове труд и разбира се съответно заплащане.

Новите условия определиха и нов подход на медицинска помощ. Увлечението в новите дейности доминира над грижите към пациента. За съжаление, отношението към болния остана на заден план. Понякога то е безотговорно, бездушно и грубо. В този аспект, искам да отправя **моя съвет към младите колеги**: „Не забравяйте за голямото значение на първата ви среща с пациента! Той търси от вас преди всичко разбирателство, съдействие, а по-късно и напътствие и лечение. Посрещнете го с подходящи, предразполагащи слова, жестове и мимики! Знаете, че болните са с повишена емоционалност, затова никога не бъдете сърдити и груби!. Грубостта е несъвместима с нашата професия”!

Различия между поколенията винаги е имало. Това е естествен закон на развитието. Такива ще има в медицината и след още 50 години. Тези различия определят глобалният прогрес. В този смисъл, настоящата книга отразява една реална историческа действителност.

Авторът.

БОБЕНОТО ЗЪРНО

От месец работех самостоятелно на село. Заетостта ми през време на селския лекарски стаж беше твърде голяма. Обслужвах няколко села пръснати на всички посоки. В онези години те бяха многолюдни. За населението се съдеше по броя на къщите, които бяха пълни с челяд от 2- 3 поколения. Единственият ми почивен, свободен ден оставаше неделята. За мен ергенът, това беше време за лична хигиена, за почистване и подреждане на стаята си.

Един такъв свободен ден остана в съзнанието ми. Времето беше слънчево, приятно. Продължителният добруджански вятър бе стихнал и разнесал мрачните облаци. Доста време не бях виждал небето така чисто, ведро, с прекрасна синя окраска. Природата влияеше и на настроението ми. От сутринта бях весел, тананиках си популярна мелодия и се залавях с обичайното разтребване на квартирата.

Улисан в шетнята, не чух дори неспокойния лай на хазайското куче. Пред вратата бе спряла каруца с един дребен, мършав кон. От нея слезе непознат мъж и запита за дома на лекаря. Разбрах, днес пак нямаше да разполагам със свободно време. Усмирих кучето и го поканих в къщи, като поставих на място единствения стол в стаята. Непознатият премина през двора носейки на ръце някакво дете. Били от далечното село Средина. Тук не приемах болни. Не лекувах в жилището си, но как да го върна? При това за дете и дошли от голямо разстояние.

- Докторе, идвам за помощ. От няколко дни детето е така – с дълбока въздишка каза човекът и седна на посочения му стол.

На коленете му лежеше към три-четири годишно момче с клюмнала глава и застинал, мътен поглед. Устата му беше

отворена и от нея изтичаха слюзести, точещи се слюнки. От детето лъхаше неприятна миризма, усилваща се при всяко дихателно усилие. Бях доста озадачен и започнах да разпитвам.

- Детето бе здраво – разказваше бащата. - Не е боледувало, има всички ваксини – и продължи подробно обясненията си.

Преди дни, баба му чистила боб за готвене. Малкият дошъл да ѝ помага. По едно време се закашлял, задавил и разплакал. Домашните притичали и видели, че от едната ноздра се подава бяло бобено зърно. Опитали да го извадят с пръсти, но то влизало все по-навътре. Накарали го да кашля, да духа през носа – напразно. Зърното не излизало. Останало там няколко дни, като вече се затруднило и дишането. Детето се отпуснало, отказвало да се храни. Тяжна съседка се опитала да извади зърното с щипка за вежди, но не успяла. От ден на ден ставало все по-зле. Получило температура, започнало да повръща, а понякога се задушавало. Днес бащата решил да търси и лекарска помощ.

Слушах разказа му и разбирах неговата тревога. Чуждо тяло в носа не е съвсем невинно състояние. Могат да последват редица усложнения. Показах как да вземе детето у себе си, като придържа челото му. Така можех да го огледам добре. Нослето беше оточно, зачервено и болезнено с изтичаща навън зловонна секреция. Потърсих зърното. В дясната ноздра се виждаше само част от долния му полюс и то не съвсем компактен. Видимо имаше и прибавена инфекция, даваща температурата и зловонния мирис на секрецията. Случаят наистина бе спешен! Огорчението ми за загубения свободен ден бързо изчезна. Замести го чувството на лекарски дълг, който бе над всичко.

Разсъждавах бързо и тревожно. При това състояние можех ли да помогна? Зърното трябва да се извади ! Но как? То беше навлезло толкова навътре, че всеки опит ще бъде неуспешен.

Припомних си думите на универеситетския ни преподавател по тази специалност: „Бобеното зърно останало в носа набъбва и всеки опит за вадене с пинсета, ще го натика по-дълбоко.” Не знаех с какво да помогна? Човекът ми е гласувал доверие като е пътувал от далече. Трябваше да направя нещо! Да избавя детето и защита лекарския си авторитет..

Мина ми спасителната мисъл, спохождаща всеки участъков лекар при безизходна ситуация – да ги изпратя в града. Да дам талон за специалист в окръжна болница и готово. Дори посегнах към бланките, но размислих... До окръжния град са 40-45 километра. За онова време – значително разстояние. Не можех да осигуря санитарен транспорт, който бе рядкост по това време за Добруджа. Колко часа ще трябва да пътуват с това слабо конче? Ами детето, дали ще издържи? ...Стоях безмълвен и мислих. Как да постъпя? Обхванаха ме пак спомени от недалечни студентски дни...

... Чаках реда си за изпит по тази специалност. Разпитвахме всеки излизащ за падналите се въпроси. Поредният колега имал за „чуждо тяло в носа”. Не можал да отговори за вадене на бобено зърно, но професорът казал, че изваждането е възможно само с кука. Трябвало да се мине зад зърното и се издърпа... Като удавник се хванах за тази отдавна забравена информация, припомнена днес, в критичен момент. Защо да не опитам?... Не съм виждал как се прави, а нямах и такъв инструмент... Изведнъж, ми хрумна мисълта: „ Не мога ли да направя подобна кукичка от тел”? Запалих се по тази идея и веднага влязох в стаята на хазаите. Бай Колю, механизатор в районното МТС¹ имаше всякакви видове тел. Потърсих потънка, но да не се огъва. Не съм техничар, но с ръце, с клещи, се справих. Телената кука по размер за детския нос бе готова.

¹ Машинно-тракторна станция

Помислих за стерилизация, но при наличната инфекция, тя бе излишна. -

- Дръж здраво детето, да не мърда! - наредих на бащата. - Ще се опитам да извадя проклетото зърно!

Той изпълни заръката ми, видимо напрегнат, но не повече от мен. Бях изправен пред една неизвестност! Готвех се за манипулация, която никога не съм виждал. Ако не помогна, поне да не нараня детето! С леко треперееща ръка въведох малката импровизирана кукичка покрай зърното. При втория опит, успях да мина зад него. Извих я и със сравнително леко дръпване набъбналото бобено зърно изхвъркна навън. Облекчено, детето шумно пое въздух и последва дълбоко ритмично дишане. Сякаш се оживи. За първи път проговори – поиска вода. Бях потен, но тръпнех от обхванало ме доволство!

Бащата бършеше изтеклите секреции, а по лицето му се четеше нескрита радост. Написах рецепта за сулфонамиди (антибиотици още нямаше) и му заръчах при нужда да се обади по телефон. От кметството може да звъни до здравната служба, като му дадох номера. Заминаха си без дори да знам имената им. Не ги записах никаде, защото в дома си нямах амбулаторен журнал. Никой не отвори дума и за плащане. Може би е научил, че новият лекар не взема пари.. Ако беше попитал, щеше да получи същия отговор.

Така премина един от първите ми свободни дни на село. Без да съм специалист (или както сега се нарича „ без ниво на компетентност”), с малко късмет, се справих с дребен, но сериозен проблем. Надявах се детето да е добре, защото не последва телефонно обаждане. През следващите няколко дни ме очакваха пациенти с различни заболявания и напълно забравих за случая.

През късен есенен ден, почти по здрач, се прибирах от посещение в съседно село. Пред вратата ми беше поставен голям чувал. Залових се да го преместя.

- Докторе, това е подарък за теб – обясни хазайката -- хубаво бяло добруджанско брашно. Донесе го човекът, на чието дете извади бобчето от носа, като каза: „От благодарност“!

- Хазайке, какво да го правя? Вземете го при вашето! Ти редовно месиш хляб и питки.

- Не, докторе, ние имаме достатъчно брашно. Това е първият ти заслужен лекарски подарък. Знаем, не можеш да го използваш, но защо не го изпратиш на родителите си в Пловдив? По влака, от Генерал Тошево е лесно и бързо. В градовете все още ядат черен хляб. Ще зарадваш твоите хора!

Послушах дадения съвет и го изпълних. След време, в получено писмо, баща ми изказваше топли благодарности за прекрасното бяло брашно. Радостта на близките ми била голяма най-вече за това, че не са забравени.

БЕЛИЯТ КОН

Интересна материя е човешкият мозък. Той обеднява цялата мисловна дейност, като съхранява минали дейности и прави планове за бъдещето. Информацията в него се запазва толкова по-дълго, колкото е нейната важност и значимост. Но има и изключения от тази неоспорима закономерност. Ето сега, търся в паметта си някой значим, съществен спомен, но вместо такъв изпъкват само незначителни възпоминания. Истинска пародия на този съвършен по функция човешки орган. Независимо от това предавам споменът, който той ми поднася.

Голямият здравен участък от няколко добруджански села, в който попаднах, изискваше известна мобилност. За описаното време моторните превозни средства бяха изключителна рядкост. Стопанствата разполагаха само с един камион за извозване на продукцията си. По-голямите имаха и една-две двуколки, предназначени за обход на кратки разстояния на ръководния състав – председателя, агронома на стопанството или бригадира. По мое настояване едната двуколка в село се предостави на разположение на здравната служба. .

Не така лесно обаче, се разреши въпросът за коня. При липса на моторизирана земеделска техника, всички дейности се извършваха с животинска сила. За разлика от други райони на страната, тук не се ползваха волове, магарета, мулета, а само коне. Всяко животно влизаше в ежедневния план на стопанска дейност. Тези ценни помощници бяха обгрижвани с изключително внимание. Наистина, по време на активна селскостопанска кампания конете недостигаха.. Затова моите настойчиви напомняния и молби дълго време оставаха неразрешени. При необходимост да отида в съставно село, член от семейството на болния ме вземаше с каруца. Последната се

отпускаше пак от техните кооперативи, нямаше частници притежатели на коне. До близките села на 4-5 километра, ходех и пеша. Бях млад, това не ми тежеше.

Късно есента, ми бе спуснат голям план за имунизация на всички ученици. Сега стопанството определи животно, което да бъде на разположение на здравната служба. Нямах търпение да го видя и отидох в оборите на стопанството, почти извън селото. Показаха ми един висок, едър, бял кон, който спокойно хрупаше оставена люцерна. Гледачът каза, че годините му били много и го дават на нас за по-лека работа. Вярно, не бил много бърз, но ние няма да правим състезания. Като градско дете не разбирах много от животни, но смятах да ме улесни в моята служба. Когато трябваше да пътувам из района, отивах в стопанския двор, дежурният гледач впрягаше кроткото добиче в двуколката. Отделяне на човек да ме води бе невъзможно, затова бързо се научих сам да изпълнявам това задължение.

Конят беше кротък и послушен. Разбираше и изпълняваше всички команди. Обичаше да го гаят по гривата и спокойно поемаше от ръката ми подаден комат хляб без да ме захапе. По начало обичах животните и се привързах към него. Имах чувство, че и той се привърза към мен. Щом чуеше гласът ми наостряше уши, обръщаше глава сякаш искаше да ме види и запомни. Отнасях се с грижовност и нежност към него. При всяко спиране по селата имах грижата да му осигуря някакъв фураж или да го напоя. Изпиваше по една кофа вода. Пътуването с двуколка ми доставяше истинско удоволствие. В подобни приятни часове на самотно пътуване, ням събеседник ми беше моят любимец – бялият кон.

До услуги на двуколката прибъгвах при обиколки в съставни села, за имунизации, здравнопросветна и лечебна дейност. Веднъж месечно посещавах и аптеката „майка“ в околийския

център Генерал Тошево, от където зареждах с лекарства аптечният си пункт. Поради липса на редовен междуселищен транспорт и не малките разстояния, задължение на участъковия лекар оставаше не само диагностиката, но и снабдяването с лекарства. Като последица на съвместно прекараните часове, неусетно нашият кон се превърна в мой другар на това, все още чуждо за мен място.

Беше средата на зимата, малко след Бабин ден. Заредиха се много облачни, мрачни и студени дни. Аптечният пункт бе почти изпразнен, а заболяемостта от разни вируси растеше. Трябваше да ходя за лекарства! Снежната покривка беше към 20 сантиметра, замръзнала от дълго време. Смятах, че пътуването няма да е проблемно. Впрегнах ми двуколката и се отбих до квартирата да взема приготвения голям кашон. Видя ме хазайката и прояви женско любопитство.

- Докторе, накъде? Пак ли има спешен случай?

- Не, този път отивам в Тошево за лекарства – задоволих нейния интерес. - Имаш ли някакви поръчки? Ако трябва да купя нещо от града, кажи?

- Поръчки нямам, но времето е променливо, може пак да задуха Севернякът – продължи хазайката. – Вземи си шубата!

Тя беше права. Зимите в Добруджа бяха сурови и непредвидими. Дори вече климатизиран към местните условия, не свалях от глава топлата ушанка. Послушах я и се облякох добре.

Пътят извън село бе отъпкан и заледен. Конят вървеше бавно, но сигурно. До обедната почивка на аптеката имаше близо два часа и се надявах да успея! След няколко километра, още преди стръмнината за село Люляково, моят водач, неизвестно защо ускори ход и почти мина в тръст. Не му давах повод за бързане и дори го успокоявах с кротки думи. Напразно, конят ускоряваше

походка. Беше неспокоен, въртеше глава и пръхтеше. Двуколката се клатеше заплашително по неравния път. С една ръка придържах подскачащия кашон, а с другата се държах здраво за желязната ръкохватка.

Огледах се настрани и забелязах в заснежената нива, близо до пътя, успоредно с нас да тича едно голямо куче. Колкото и конят да бързаше, то не изоставаше, винаги бе близо до нас. Огледах се наоколо. Навред, догдето поглед стига - бяло, пусто поле. Бях сам с двуколката сред тази зимна пустош. А ходът на коня премина в галопен бяг, нещо необикновено за него. Друсането бе така силно, че започнах да се плаша от евентуално обръщане. Дърпах поводите да го спирам. Но той се успокои едва при приближаване първите къщи на Люляково. В самото село, конят отново стана спокоен и крачеше бавно.

Не можех да си обясня необичайното поведение на животното. Размишлявах за причината, когато ни настигна джип с няколко непознати ловци. Спряха ме и запитаха дали съм забелязал бягащ вълк. Бях изумен! Нима кучето, което бягаше край нас е било вълк?...Разказах им за придружаващото ни отстрани куче и за неадекватната реакция на коня.

- Това е бил подгоненият вълк – бяха категорични ловците.

Едва сега, при тези думи ме обхвана страх. Чувствах се засрамен, че не можах да го различа от едно куче. Но до този момент не бях виждал вълк на живо. Беше нещо доста различно от детските картинки на „кумчо Вълчо“. Това е първата ми среща с истински вълк. Сега можех да си обясня бързия ход на коня. Той е усетил присъствието на хищника и е реагирал с бърз бяг, който едва на прекатури двуколката.

Скоро към нас се присъедини и друга кола с хора от моето село. Ловната дружинка също бе вдигната на крак за преследване на вълк единак. Сред тях беше и съседът ми Мирчо,

счетоводител на стопанството. Той изслуша внимателно разказът ми и се усмихна многозначително.

- Докторе, имал си вълнуващо преживяване, едновременно и голям късмет. Гладният единак е можел да се нахвърли върху коня. Но не е посмял да го стори посряд бял ден и заради твоите викове. Или го е спряло бързото приближаване към селото. Да знаеш, скоростта на коня те е спасила!

- Значи трябва да съм му благодарен за случката? – реагирах аз и признателно потупах потното животно по гривата

- Чакай, това не е ли конят, който ти дадохме есента? – заинтересува се Мирчо.

- Да, ние ползваме само него, вашият стар бял кон.

- Но, докторе, дадохме го не защото е стар, а сляп – добави съвсем неочаквано Мирчо. - Не са ли ти казали? Не си ли забелязал?

Стъписах се изненадан и смутен! Моят любимец бил сляп! Възможно ли е това? Та той върви по всички пътища към селата дори по здрач без да го управлявам. Ами вълкът? Как го е забелязал? Възможно ли е само по усет? Знаех, че конете имат силно развито обоняние.. Въпроси, много въпроси нахлуха в главата ми, на които нямах точните отговори.

Случката остана в паметта ми с цялата си драматичност. и сякаш след нея привързаността ми към нашия сляп кон се засили.

АКУШЕРСКИ ЩИПЦИ

Още като студент по медицина бях избрал бъдещето си поприще. Това бе акушерството, наука за раждането на новия човек. Преди първите лекции започнах да чета с голям интерес превод от учебника на немското светило професор Щьокел. Записах се и в студентски научен кръжок по тази специалност. Увлякох се в нея, исках да науча все повече неща и давах доста дежурства в клиниката. Успях да усвоя много практически похвати, които ги няма в учебниците. Тогава не предполагах, че скоро те ще ми потрябват през селската практика.

В добруджанското село, където започнах работа имаше родилен дом и акушерка. Сийка Панова, съпруга на ветеринарния лекар от село, бе дългогодишен, опитен служител. Водеше раждания и ме търсеше само когато забележи някакво отклонение. Такъв беше случаят, който описвам.

Едно раждане с нормален ход продължи твърде много. Това забавяне стана почти в неговия край, при изтекли води, пълно разкритие и главичка навлезла в тазовата празнина. Тревожният сигнал идваше от детските сърдечни тонове. Те показваха, че плодът страда. Причините можеха да бъдат различни, но раждането трябваше да завърши колкото може по-скоро. Съгласно приетите тогава нормативи, това се извършваше чрез налагане на акушерски щипци т.н. „форцепс“. Познавах тази акушерска операция от многократни наблюдения и продължителни упражнения с кукла. Не бях я извършвал и знаех, че се прави само в големи болници от специалист, при стриктно спазване на установени условия. По това време оперативната

техника на Цезарово сечение и обща анестезия още не бяха внедрени като рутинна практика.

Как трябваше да постъпя при описаната ситуация? Какво можех да направя аз, младият селски лекар? Не разполагах с транспорт. В околийския град нямаше А Г отделение и специалист. До първия голям град - Толбухин ме делиха към 40 километра. Мислих напрегнато. Тоновете на детето се влошаваха. Потърсах помощ от телефона. Сравнително бързо ме свързаха с отделението в Толбухин.

Напрегнат и развълнуван се представих и описах създаденото положение. Подчертах страховете ми за раждащото се дете. Може би сгреших, като казах мнението си за необходимост от използване на щипци? Казвам „сгреших“, защото кой специалист би се съгласил с мнението на току що завършил селски лекар? Но, тогава не отчетох този момент. Груб мъжки глас ме попита от колко месеца съм в това село и последваха още по-груби наставления да не казвам диагнози, а „да си чета букварите“. Опитах се да разясня нещо но, телефонът бе изключен.. Загубих и последната вероятност за помощ. Бях сам в това отдалечно място, без никакво съдействие или съвет. Къде останаха надеждите давани от преподаватели:... „На село ще ви помагат околийски и окръжни специалисти“... Напълно отчаян, разочарован от медицината и любимата специалност, трябваше да се примиря с мисълта, че ще имам едно мъртворождаване.

От тези грижовни мисли и обезверяване, неочаквано ме изведе забравената от мен акушерка, която чула в разговора ми думата „щипци“.

- Докторе, в склада имаме един стар форцепс. Все се каня да го бракувам. Да намалим ненужните неща.

- Не знаех за такъв. Донеси го! Искам да го видя!

Не повярвах на очите си! Форцепсът на Симсон!... Същият модел от нашите студенски упражнения.

- Как е попаднал този форцепс тук? Такива има само в големите болници. Това е немски образец, по време на войната не са произвеждани.

- Нямам представа. Предаден ми е по списък като инвентар още от моята предшественичка.

Любувах му се като дете на своя играчка. Сключвах и свалях отделните лъжици, правих с ръце познатите ми задължителни похвати и реших да пробвам.

- Поздравления, че си го запазила! Това е много запазен, оригинален модел. Мисля, ще ни свърши работа. Стерилизирай го! Направи и дезинфекция на родилката! Аз ще започна с подготовка на ръцете.

Миех ръцете си с четка, както ни учеха за всяка операция и мислих. Не поемам ли голяма отговорност?... Дали ще се справя? До сега не съм слагал форцепс на живо, а само на кукла. Гледал съм как я извършват различни лекари. Като кръжочник, знаех всички моменти наизуст... Продължавах да се колебая...Но, нали все някога трябва да има **„за първи път“**?

Застанал пред жената с ръкавици и подготвен инструмент всички колебания изчезнаха. Съсредоточих се. От мен зависише живота на едно дете! Знаех че мога да го спася и трябваше да го докажа пред себе си, пред всички!

Въпреки неопитността ми, налагането на прави, изходящи щипци мина успешно. Детето, което бе страдало имаше нужда от допълнително обгрижване. Не след дълго то изплака и порозовя. Майката плачеше от радост, детето посрещаше своя живот също с плач, а аз се заех да възстановя задължително направения разрез. Това не бе сложно, но изискваше търпение и малко

естетика... Свърших с облекчение – майката и детето беха добре. Бях твърде изморен, но щастлив!

- Този инструмент бил голяма работа – каза акушерката Панова – не бях виждала как се използва. Докторе, напълно заслужаваш моите поздравления, ти спаси детето! Разбра ли каква е била причината за влошените тонове? Пъпната връв беше изключително къса.

В този момент, пред родилния дом спря линейка. От нея излезе едър възрастен мъж, с леко побеляла коса. Представи се - Д-р Йорданов от Толбухин, с когото съм разговарял по телефона. Разбрал, че медицинските ми разсъждения са твърде логични и решил да провери положението на място. Панова нямаше търпение и бързаше да разказва за спасителния форцепс.

- От къде го взехте? – сърдито попита той – по селата няма такива.

Акушерката му обясни как го е намерила в склада като ненужна вещ, водеща се от много години като инвентар на родилния дом.

- Тези инструменти са твърде дефицитни, дори ние нямаме толкова колкото ни трябва. Не се внасят – каза госта на акушерката. – Хайде, измий го, аз ще го взема срещу разписка, щом си материално отговорно лице.

Той поиска да види детето. Наблюдава внимателно главичката му, местата където са били наложени железните лъжици. Попита ме, дали съм правил допълнителен разрез на жената. поиска да види и с какъв шев съм го възстановил. Разглежда го дълго и със съвсем сериозен глас попита:

- Колега, тук си само от 2-3 месеца. Каж ми откровенно, къде другаде си работил? Това което виждам, не са умения на студент.

Наложи се в спокойна обстановка, на чаша кафе, да проведем обстоен разговор. Оказа се добър събеседник.

Разказах му за годините в студентския кръжок, за дежурствата в клиниката, за голямата ми страст към акушерството и желанието да навлеза в тази специалност. Той слушаше внимателно и одобрително клатеше глава.

- Решението да станеш акушер-гинеколог е много добро – заключи той. – Виждам, че доста си напреднал в тази област. Не се отказвай! Всички сме започнали от някъде. Надявам се един ден да бъдем колеги!

Така се запознах с изключителния човек и специалист доктор Йордан Иванов. По късно, като инспектор към Окръжния съвет, а той - завеждащ окръжното отделение работихме съвместно на фронта на майчиното здравеопазване. Понякога, по време на служебни пътувания из окръга, той разказваше епизода за първите ми акушерски щипци на село.

СУЕВЕРИЕ

Санитарката на родилния дом, Баба Мария Дякова, бе възрастна жена пред пенсия. Познавах я жените не само в централното село, а в целия участък. Макар и необразована тя бе твърде контактна. Обичаше да разговаря с родилки, с тяхните придружители и посетители. След дългогодишен стаж в здравно заведение, имаше известно самочувствие и обичаше да дава наставления на младите майки. При прегледи по селата, чувах от жените да казват - „Това го знам от баба Мария”. или „Така ме съветва баба Мария” и пр. Да си призная не обръщах сериозно внимание на нейните конкретни съвети, защото познавах ограничените ѝ знания.

Една вечер ме повикаха за дете, родено при мен преди два месеца. Бащата беше доста настойчив и видимо разтревожен. Бебето ги плашило със своя упорит, продължителен плач. Адресът беше отдалечен и по пътя умувах каква може да е причината. Познавах майката – здрава, умна жена, служителка в общината. Навярно имаше сериозна причина за търсенето ми.

- Докторе, добре че дойде! – посрещна ме със сълзи на очи разтревожената жена – от няколко дни Марияна плаче силно и продължително. Опитавме всички възможни средства – напразно! Не спира, посинява от плач. Няма температура, няма хранително разстройство, нито кашлица, а за зъби е още много рано? Моля те, прегледай я! Само ти ще разбереш причината.

В момента детето не плачеше, но видимо беше твърде неспокойно. Мяташе хаотично крайници във всички посоки.

Надникнах в устата, прислушах сърцето – нищо тревожно! Но, когато го обърнах за да чуя отзад и дишането, останах изненадан! По гръбчето двустранно. имаше следи от скоро срязани черти успоредно на гръбначния стълб, Обхвана ме възмущение и гняв! Какво варварство е проявено към това беззащитно дете! От както работех тук , по гърбовете на много добруджанци виждах подобни надлъжни стари белези. Били от ранното им детство без да знаят причината. Подобна находка наблюдавах толкова често, че по нея можех да позная родените в този район.

Майката забеляза моето стъписване и със спокоен глас, без никаква тревога ме осведоми.

- Това не е нещо сериозно, докторе. Рязано е *за късма*, но и то не помогна.

Останах смутен и безмълвен пред този непознат за мен жесток ритуал! Започнах подробно да разпитвам... Оказа се, че подобно рязане по кожата на гърба се практикува от далечни времена. Смятало се, че причината за упорития плач е някаква лоша кръв наречена „*късма*”. За да бъде освободено детето от нея се прибегвало до няколко надлъжни разреза по кожата на гърба. Лошата кръв изтичала навън и детето се успокоявало.

Слушах като замаян полученото обяснение на това безумно суеверие. Ядосвах се на себе си, че до сега не съм знаел за продължаването му и в наши дни. Смятах го за една вече отминала отживелица. Кой ли в нашето село и сега, така варварски реже децата? Майката разказваше спокойно, като за нещо напълно нормално, сякаш бе обикновен случай. А аз бях в неведение и едва потисках кипналата ярост. Не знаех дори извършителя за да го опровергая и се боря с него .

- Докторе, верно, не е препоръчано от медицината – наруши настъпилото мълчание майката – но в село всички смятат, че е много ефикасно.

-- Това е безумие, пълно безразсъдство! – реагирах бурно под влияние на завладялите ме емоции. – Как можете да вярвате на такава заблуда?

- Добре, но почти всички деца като малки са рязани. Ето, и моят гръб има подобни следи. Мисля, че е съвсем безвредно – упорстваше жената.

- Съжалявам, но не мога да се съглася с теб. Учудвам се как една жена с твоето образование вярва в това суеверие! Вярно, още нямаш житейски опит, но ще научиш. Всеки упорит плач на детето е обоснован от някакво неприятно усещане или негова необходимост, за които то не може да каже. Примерно - глад, жажда, неизвестни болки, запушен нос, подмокряне и пр.

- Защо тогава жените казват, че след рязане, детето спира да плаче? - попита все още колебаещата се майка.

- Отговорът е следния. Знаеш, силите на бебето са малки. Един мощен, продължителен плач го изморява значително. Болката, която му предизвикват срезове и дори малката кръвозагуба го изтощават напълно и то потъва в спасителен за него сън. При подобен упорит плач е необходимо бързо разкриване на причините и отстраняването им. Докато рязането на кожата създава множество ненужни рани. Никога не е изключена тяхната инфекция, която може да бъде и фатална. Да не говорим за получения стрес от болката, който се нанася на детето.

- Ще се съглася с теб докторе, но кажи защо го правят и вашите хора? – съвсем искрено попита жената.

Този въпрос дойде съвсем ненадейно, изненадващо и ме смути!

- Кои мои хора? Не те разбирам? – реагирах рязко, готов да споря, но да защита престижа на всички служители в здравния участък.

- Виждам, че не знаеш... Ще ти кажа, защото и без това ще научиш... Децата в село сега ги реже баба Мария от родилния дом. Хората ѝ вярват и викат, защото работи в здравно заведение, все нещо е научила.

Новината беше като гръм от ясно небе! Неочаквана и смайваща!... Стоях като замаян от чутото! Дали е верно?... Дори не съм помислял за тази възможност. Нашата стара санитарка трябваше да се пенсионира, но ме молеше да поработи още малко. Ето с какво се занимавала. Как трябва да реагирам?... Мога да съобща за практикуване на незаконно лечение. Но, такава гласност ще се отрази пагубно върху авторитета на службата... Нека първо да чуя нейните обяснения!

Проведеният разговор с баба Мария бе повече от сериозен. При него използвах заплахи и тежки думи като: шарлатанство, злосторничество, закононарушение, престъпление, присъда и пр. Притисната от фактите тя призна всичко. Тази практика знаела от своята майка и баба. Правила го с добри помисли, дълбоко убеждана в неговата резултатност. Получавала минимално възнаграждение определяно доброволно от майките.

Слушах думите ѝ слисан, потресен от разкритието. Изненадата бе шокираща!!! В гърдите ми се надигаше силно раздразнение! Изуми ме обстоятелството, че човекът извършвал резането е бил така близо без да подозирам! Искях да знам всички подробности и нетърпеливо запитах.

- Каж ми, с какъв инструмент правеше срезове по кожата?

- С ножче от самобръсначка, съвсем ново. Но винаги го обгарях със спирт – измънка санитарката. - Това поне съм научила през годините.

Едва се владеех! Така дълго търсех и разпитвах за ръката, която оставя белези по гърбовете на децата, а тя била почти до мен... Разтърсваща новина! Разговорът бе полезен, защото старата жена видимо се разтрепери от тревожно вълнение и страх. Накрая, взех решение да не се обаждам на властите, но тя веднага да напусне и повече да не пипне нито едно дете! Заплаших я твърде сериозно. Разбрах, че ще изпълни условието от искренната ѝ клетва, която последва. И тя е спази. Може би от срам пред хората, баба Мария напусна селото, отиде в града да гледа внуचे. През следващите две години не видях нови резани деца.

Така, моят участък успя да се справи с едно опасно за децата поверие. Вестта за намерения майстор на резането се разнесе из околните села. Тя послужи за пример и последваха разкрития и в други здравни служби. Настъпилата всеобща нетърпимост към описаното явление допренесе за неговото пълно отричане. Разбира се, за това помогна и системната, упорита здравнопросветна дейност проведена от цялата здравна мрежа в окръга.

Минаха доста години от този паметен за мен ден. Старото, срамно суеверие изчезна от бита на хората. Днес добруджанските деца не носят повече белегът на безразсъдно рязане.

СПЕШЕН СЛУЧАЙ

Първите месеца от лекарската ми практика на село съвпадаха с усилената полска работа. Този ден, болшинството пациенти бяха само възрастни хора с хронични заболявания. Наближаваше обяд, но чакалнята все още бе пълна. Пиших рецепта, когато без чукане вратата се отвори и влезе санитарят бай Колю Дяков.

- Докторе, доведоха с каруца един спешен случай. Казват, че е много зле. Ще разрешиш ли да влезе без да чака?

- Разбира се – казах категорично. – Спешните случаи винаги са с предимство! От какво е болен?

- Не знам, лежи в колата неподвижен, като парализиран. Това е известен, голям стопанин от съседното село Балканци, който влезе последен в ТКЗС-то. Ще ги извикам.

Вратата се отвори широко. Двама мъже носеха на импровизирана носилка, направена от два пръта и одеяло, един едър мъж към 50 годишна възраст..

- Баща ни е много зле, докторе. От вчера не може да се движи има силни болки в кръста – заговори единият от тях. - Хванаха го вчера съвсем внезапно. Дори при посягане само за чаша вода, го боли и започва да охка.

- Не го познавате – продължи другият син – той е силен човек! Не сме го чули никога да каже „ох”. А днес... много страда горкият!

- Сега ще го видя, но не оставайте тази носилка на земята! Помогнете му да легне на кушетката!

Синовете изпълниха нареждането ми, като оставиха наблизо дебела тояга за подпиране. Изнесоха и носилката.

- Момчета, почакайте до вратата, ще ви извикам! – нареди баща им.

Започнах да го разпитвам. Иван Костадинов не помнеше да е боледувал от нещо. През последните няколко месеца му се случвало при преумора да получи болки в кръста, но минавали бързо, дори без лекарства. Вчера, мятал бали с плява на висока купа („саплък” по добруджански – б.а.) и при един замах някаква силна болка го срязала и... останал превит.

- Докторе, - продължаваше да говори болният - синовете ми приготвиха два силни коня да идем в Толбухин при невролог. Но жената каза да се отбием първо при теб. Чула, че новия доктор помогнал на много хора от село. А и пътят ни е оттук. Ще можеш ли поне малко да облекчиш тази болка? Макар с тояга да имам възможност да се движа. На полето има още доста стока за прибиране.

- Спокойно, бай Иване! Нека да видя за какво става дума. Ще гледам да ти помогна.

Преглеждах го дълго и задълбочено. Сгъвах, разгъвах, въртях на различни посоки ту единият, ту другият крак. Използвах и необходимите при тези случаи чукче и игла. Стигнах до предполагаема диагноза. Не бяха далеч дните, когато стажувах в неврологична клиника и видях подобен болен. Но сега бе много по-трудно. Съвсем сам, без съвет, помощ и мнение. От както съм в село, не съм имал подобен случай. Освен това, пациентът бил популярен в района, при несполука ще пострада неутвърденият ми авторитет. Какво да правя?

Отново влезе прислужникът. Наведе се над мен и започна да шепти на ухото.

- Докторе, синовете му са много буйни, настръхнали. Заканват се, ако се случи нещо на баща им да се разправят с теб.

Съобщението засили напрежението ми. Дали да избира сигурният начин – изпращане в града?...Но, защо съм учил толкова години всички специалности? Трябва да проверя знанията си. Верно, нямах опит, нямах самочувствие, но те се добиват с практика.

Опрян на студенските спомени с благоприятен завършек, реших да изпробвам една пункция, която при подобен случай ни демонстрира нашия университетски асистент Д-р Мак Вантов. Тогава не проявих допълнителен интерес, бях изцяло насочен към избраната от мен специалност акушерство и гинекология. Но сега, верен на максимата, че рискът е характерен за младите реших да опитам този метод.

Приготвих в спринцовка необходимия разтвор от Новокаин. Употребих доста усилия и търпение да помогна на болния да заеме подходяща поза на стола – обърнат към облегалката. Накарах го да я обгърне с ръце.

-- Бай Иване, правя ти една инжекция на болното място. Ще усетиш само леко боцкане. Искам няколко минути да не мърдаш!

- Действай, докторе! Работи спокойно Нали съм мъж, ще изтърпя всичко!!

Дезинфектирах избраното място и с дълга игла бавно инфилтрирах от кожата до изходното място на нерва от гръбначния стълб. През това време не чух никакви охкания. Или те са останали незабелязани поради съсредоточението ми в иглата. Почаках няколко минути във върхово напрежение!... Гнетеше ме мисълта, дали съм успял да достигна желаната зона, и очаквания ефект? За тази манипулация е необходим значителен опит, който аз нямах. При неуспех трябваше да я повтарям. Бях неспокоен, напрегнат! Запитах със спотаена тревога.

- Сега имаш ли болки? Опитай, да се раздвижеш от кръста, наляво и надясно и ми кажи?

Получих отрицателен отговор. Пункцията бе успешна! Отдъхнах с върховно облекчение и едва сега забелязах, че съм мокър от пот.

- Тогава, можеш да станеш! – казах с весел, но категоричен глас.

Пациентът ме погледна все още с уплаха и твърде учуден.

- Да, стани! – повторих и му подадох ръка за помощ.

Бай Иван се изправи бавно, но без усилие и гримаси. Оправи дрехите си и внимателно огледа мен и всички кътчета на кабинета.

- Какво стана? Болката изчезна! Къде отиде дявол да я вземе? Не ме боли никъде.

Опитвах и сам да се успокоя от прижевяното напрежение. Изпитанието беше сериозно и усетих, че краката ми треперят. Побързах да седна зад бюрото... Записах го в амбулаторния журнал. След малко вдигнах глава и забелязах, че пациентът продължава да ме гледа с поглед пълен с изненада и недоумение.

- Можеш да тръгваш, бай Иване! Излекуван си. Не съжالياваш, че се отби в кабинета, нали? Пожелавам ти здраве и да не се срещаме повече тук!

Пациентът направи една нерешителна крачка и посегна да вземе дебелата тояга, на която да се опре.

- Стой, стой! Остави тоягата тука! – му извиках –тя вече е моя. Тръгвай без нея!

Иван разбра хумора ми и с бавни, но стабилни крачки стигна до вратата. Отвори я със замах. Непосредствено до нея, в чакалнята стояха все още неспокойните му синове. Той се засмя и шеговито се обърна към тях.

- Какво чакате тука, бре? Нямате ли си работа? Хайде впрягайте конете, тръгваме за село! Толкова работа ни чака. Тоягата оставам тук, подарих я на доктора.

Двамата братя гледаха и не вярваха на очите си! Бяха внесли на носилка болният си баща, а сега той вървеше пред тях дори без помощта на тояга. По лицето им се четеше известно слисване и почуда. Другите пациенти в чакалнята, станали неволни свидетели на бързата промяна, също бяха изненадани и оживено коментираха.

Вероятно тази случка, наред с други успешни лечения, са причина по време престоя ми на село чакалнята на амбулаторията да бъде препълнена.

Сигурен съм, всеки лекар в своята практиката е имал напрегнати сериозни случаи, изпълнени с много емоции и огромно напрежение. Описаният бе такъв и затова не е забравен.

МОТОПЕДЪТ

В годините когато постъпих на работа в Добруджа, актуален беше проблемът за придвижването между селата. Пътища до главните селища имаше, построени от поделения на трудови войски, но липсваше утвърден междуселищният транспорт.. При описаната действителност, обслужването на 11 села в района на здравната служба бе твърде трудно. Болните идваха до кабинета с каруци, най-често с магарешка тяга.

За целите на здравната служба бе предоставена двуколка и кон, с които обикалях голямия район. Но постепенно се убедих, че дори с този транспорт губя ценно време. Ходенето до далечния стопански двор, търсене човек да впрегне двуколката и самото пътуване до отдалечените села, трае много повече от медицинските нормативи. Не можех да разчитам и на единствената стара линейка на околийската болница, която наричахме „баба Настя“. Тя често не бе в движение поради различни повреди. При няколко случая, за тежко болен или кървяща родилка, спирах на пътя случайно транспортно средство. Единият път случих на колата на Председателя на околийски съвет Николай Трънков, който се принуди да прекъсне започнатата обиколка на района.

При такива трудни условия преминаваше ежедневието ми. Не виждах изход и сякаш се бях примерил с насгодите. Докато един ден в село дойде стоматолог от Института по царевица край Генерал Тошево. Нашата служба имаше зъболекарски кабинет, но без титуляр. Колегата Димов бе командирован да идва в определени дни при нас. Изненадах се, че той пристигна

със собствен транспорт – мотопед. Това постижение на съвременната техниката още не беше известно в нашите отдалечени села. Оpozнахме се с колегата, разговаряхме и той се зачуди защо при такъв голям район не съм купил моторно средство. Големите мотори са много скъпи, но мотопедът не е проблем.

Оправдавах се, че нямам технически познания, но той предложи да ме запознае с изключително лесния начин на управление. Само след час демонстрация и опитване можех да си служа с неговия мотопед. Запалването, включването на ръчни скорости и спирането не се оказаха трудни. Доктор Димов забеляза моя интерес и ме информира още за цената, разхода на гориво и скоростта, която машината развива. Увлякох се и пресмятах до кое село за колко минути ще стигна. Равносметката беше повече от приемлива и решението бе взето. Дори попитах за магазина от където го е купил.

Обмислях сериозно идеята за собствено превозно средство, събирах пари и след няколко месеца мотопедът бе закупен. Това бе последен модел на немската фирма „Симсон“. Сив на цвят, имаше приятен дори красив вид. Беше с една седалка, а зад нея решетка със скоби за багаж – готово място за лекарската чанта. Радвах се като дете на всичките му атрибути - помпа, фар за вечерено време, звънец и пр. Резервоарът му събираше три литра бензин, но при икономичния разход нямаше да се зарежда твърде често.

Още с първото минаване през село предизвиках силно впечатление. Възрастните ме гледаха и разпитваха, а децата тичаха след мен да ме стигнат, надпреварваха се. Доволството ми беше голямо и не без известно чувство на гордост. Това бе първото частно моторче в село. То разрешаваше много от задълженията на участъковия лекар. Преди всичко спестявах

безценно време. С него можех да изпълнявам набелязаните задачи главно в съставните села – имунизации, контрол на боледуващи деца и родилки, проверка на хранителни обекти, здравнопросветна дейност и пр.

Изреждам предимствата на моторното превозно средство, защото без него едва ли можех да осъществя всички медицински отговорности. Те влизаха в множество показатели оценяващи работата на завеждащ здравната служба. Бях твърде взискателен към себе си, исках да свърша абсолютно всичко и то по норматив. Чрез работата си трябваше да стана забележим в този край, където за всички аз бях чужденец. Само така можех да се надявам да получа желаната от студентски години специализация... С подобни разсъждения и с помощта на купеният мотопед, хвърчах по селата и изпълнявах задълженията си. Увлечен в работата не съм и помислял за възможност от някакви инциденти.

Един есенен следобед, успях да посетя няколко адреса в две села разположени на главния път за град Каварна. Наблюдаваните пациенти бяха в добро състояние и доволен от успешното лечение, се качих на моя „хвърковат кон“. Връщах се към село свирукрайки любима мелодия. Пред мен, грамадният огнен диск на слънцето бавно се смъкваше към хоризонта. Скоро щеше да се скрие зад голямата слънчогледова нива на хълма. Предусещах настъпване на здрача и увеличих скоростта да се прибера по-рано. Внезапно!... Предното колело се разклати силно. Загубих равновесие и да не падна, пузнах единият крак на земята. Моторът угасна. Предната гума бе спукана. По това шосе минаваха каруци и наличието на пирони бе нещо нормално. Побутнах от всички страни смачканата гума и осъзнах тревожността на положението си. Бях сам, съвсем сам на пътя,

еднакво отдалечен от две съседни села. Помощ от тях не можех да получа.

След залеза, булото на мрака скоро обхвана равнината. Трябваше да измисля нещо!...Уви, бях безпомощен! Искях да стигна до село Василево и се опитах да бутам до там повредената машина. Но само след 50 – 60 метра се отказах. Спрях изморен и задъхан. Седнах край страничния трап и зачаках единствената възможност - минаването на някое превозно средство. Разбрах, че шансовете ми са нищожни, защото пътят не е оживен. Но не виждах друг изход и чаках с надежда.

Вечерта не беше студена. Луната, макар и малка, в първата си чертвърт, осветяваше полето и гонеше притаения в гърдите страх. Стоях в очакване и прехвърлях през главата цялия си живот. Не виждах друг път да съм изпадал в подобна, отчайваща ситуация... Унесен в мислите си, едва забелязах в далечината някакви светлини. Не чувах шум на мотор, но това със сигурност бяха мъждукащи фарове. Приближаваше някаква кола - моето очаквано спасение. За кой ли път се убеждавах в правотата на майчините думи: „Ти си роден в събота, ще бъдеш късметлия“! Дано е познала и за този път!... Все по-близо долавях и моторно бухтене, което приближаваше. По него се мъчех да позная каква е колата. Най-вероятно е камион. Напрегнато чаках по средата на пътя, като махах с ръце. Изскърцаха спирачки и след кратко моторът на колата изгасна. Оказа се цистерна пренасяща гориво.

- Какво става, някаква повреда ли има? – запита малко сърдито възрастен шофьор.

- Пукнах гума и не мога да се прибера в село Преселенци – излях болката си и побързах да добавя. – Лекар съм, посетих болен в Конаре и на връщане стана белята. Ще ми помогнеш ли или ме оставяш на полето?

За сетен път се убедих, че тук, в Добруджа, докторът се ползва с голямо уважение. Разбрал, че съм лекар, гласът на сърдития шофьор изведъж се промени, стана значително по-вежлив.

- Разбира се, докторе, няма да те оставя вечерта на пътя – каза с широка усмивка. – Някъде имах дълго въже, трябва да превържем моторчето върху цистерната. Това не е разрешено, но за няколко километра, вечерта кой ще ни види?

Справихме се с тази процедура и се качих в кабината. Продължихме съвместното пътуване в приятелски разговор. Разбрах, че Илия Караджов е от Генерал Тошево и редовно пътува по този маршрут. Пътят му минаваше през моето село и не след дълго време спряхме пред квартирата ми.

- Моята помощ е до тук – усмихна се новият ми познат – виж кой ще ти помогне да залепите гумата? Сам няма да се справиш. Лека нощ, докторе, всичко хубаво!

Така благополучно завърши първият инцидент с мотопеда. За гумата нямах проблеми. Хазаинът ми като техник и механизатор се справи успешно с нея.

Моторното средство ми помагаше не само в служебния, но и в личния живот. Запомнил съм една малко комична случка.

Веднъж след работно време, реших да използвам скоростта на мотопеда и да отида и се изкъпя в Тошево. Градът имаше сравнително добре подържана обществена баня. В сравнение с условията на село тя беше просто лукс. Разстоянието не беше голямо, само 11 – 12 километра. Надявах се да се завърна преди някой да ме е потърсят за поредния спешен случай. Около час време се радвах на полученото доволство. Излязох от банята с чувство на лекота, бодрост и свежест. Бързах да се прибера в село и затова на връщане избих т. н. „черни

пътища”, по които можех да се движа с по-голяма скорост. Успоредни на шосето, те са равни, без чакълена настилка и не друсат така жестоко. Наистина тези места са силно запрашени, но не мислих за това.

Пристигнах в село след минути. Още на двора хазайката ме видя и учудена започна да се смее..

- Докторе, нали отиде в града на баня за чистота. Тя е била излишна. Сега си много по-изцапан.

- Не разбирам какво искаш да кажеш?. - отвърнах озадачен и обиден от думите ѝ..

- Не се сърди, а се виж в огледалото! – беше категорична тя и се прибра вкъщи.

Влязох в стаята си и потърсих огледало. Като се видях останах изумен! Добруджанският прах се бе полепил в дебел пласт върху чистата влажна кожа на лицето ми. Сякаш съм правил кална маска. Само очите ми светиха и говорех за забавното пътуване с мотопеда.

НЕОЧАКВНО ЗАВРЪЩАНЕ

Настоящият спомен е от първата ми специализация във Варна. Бях включен в нощни дежурства съвместно с ординаторите. Като любознателен ги следвах на всяка крачка и събирах знания. Една такава вечер остана в спомените ми.

Дежурството се случи спокойно, без новоприети, без тежко болни. С колегата Д-р Андонов водехме приятелски разговор. Разпитвах за живота в този голям, непознат град.

Телефонен звън прекъсна беседването ни. Той разговаря дълго, но бях настрана и не разбрах повода.

- Бърза помощ получили съобщение за адрес, на който всеки момент ще стане раждане – обясни той. – Бременната не може да дойде, защото току що изтекли водите. Чакат екип да извърши раждането в дома.

Последва бърза реакция. Нареди на една акушерка да пригответи необходимите инструменти за раждане и обработка на детско пъпче. Акушерката Пенева бе сръчна и за минути бе готова.

- Защо не дойде с мен и д-р Аврамов, за кураж? – попита тя. - Той идва от село и сигурно е водил раждане в домашни условия. Ще бъдем екип – лекар и акушерка.

- Докторе, какво ще кажеш за предложението на Пенева? Тя ви кани на кратка разходка и нощно развлечение – опитваше се да бъде духовит колегата.

Нямах нищо против да видя едно извънболнично раждане и приех шегата. Любопитствах, защото мислих, че такива стават само при некултурните селски жителки.

Търсеният адрес не беше далече, в един от централните квартали на града. Оказа се двуетажна къща с приличен външен вид.

- Навярно се касае за многораждала щом веднага след водите започват силни контракции – каза акушерката - аз предпочитам да има време за транспорт до болницата. Не съм ли права?

Не можах дори да отговоря, защото до вратата спря едър мъж на средна възраст с раница на гърба и два кувара в ръце. Видя линейката, доближи се и попита.

- Здравейте, някой болен ли е тук?

- Имало жена за раждане – отговори шофьорът.

- Сигурно имате грешка, тук няма такава. Но, елате да видим!

Мъжът извади връзка с ключове и отвори външната врата. Спогледахме се с акушерката и го последвахме. Озовахме се в голям, просторен хол с изящно европейско обзавеждане – широки кожени фотьойли, красив диван с пръснати декоративни възглавнички, изящна масичка с дантелена покривка и някаква финна стъклена статуетка. В единия ъгъл се извиваше малка красива стълба за горния етаж .

Мъжът погледна нагоре и се провикна.

- Деси, Деси, върнах се. Тук ли си, скъпа?

След малко на горната площадка се появи възрастна жена в скромно, черно облекло, и поздрави вежливо.

- Добре дошли, господин Стателов! Деси е в стаята си, но малко е неразположена. От снощи се оплаква от стомашни колики.

- Милата, тя ме е очаквала нетърпеливо. А нервите са причина за нейните колики. Рада, пригответи моята стая, изморен съм от пътуването.

Мъжът хвърли сакото си на дивана и седна до него. Тогава ни забеляза и се обърна с не скрита ирония.

- Значи и в бърза помощ понякога стават комични грешки. Но сега, нека всички да се качим и видим жена ми!

Спалнята на съпругата също бе с европейски интериор. Обзаведена без да се мисли за пари, с експонати и картини, които не се намират на нашия пазар. Акушерката се загледа в завесите, които сякаш бяха от някой стар западен филм. Тяхните копринени дипли се спускаха почти до пода. На разкошно легло лежеше млада, жена, затрупана с няколко пухени завивки с изящни дантели. Дългите ѝ руси коси почти закриваха красивото бяло лице с живи и умни очи.

- Деси, лежи мила, щом се чувстваш зле! – приближи съпругът и целуна подадената му изпод завивките ръка. – Виждам, пак те мъчат твоите колики, а бърза помощ разбрали да дойдат за раждане. Ха, ха, ха! Такъв майтап не съм виждал! Ха-ха-ха!

Стоящата до вратата, изправена като статуя жена с име Рада, веднага се намеси.

- Да, господин Стателов, аз се обадох за една успокоителна инжекция, а каква грешка е станала.

- Случва се, случва се. У нас абсолютно всичко може да се случи – повтаряше господин Стателов. – Рада, готова ли е банята ми? Искам да се изкъпя и почина след това дяволско дълго пътуване! Господа – обърна се той към нас – не си отивайте без да помогнете с нещо на любимата ми съпруга!

Измореният мъж се прибра, а жената от леглото, дишаше дълбоко с отворена уста и викаше: „Бързо, елате бързо, елате! Едва го задържам да не излезе!“.

Притичалата домашна прислужница вдигна многобройните завивки и ние ахнахме от учудване! Пред нас беше бременна жена, която раждаше. Акушерката дори не успя да сложи ръкавици, когато се появи главата на новороденото. Докато тя повтаряше своето паметно „ Дишай, не напъвай! Дишай не

напъвай!” се изроди доносен плод от женски пол. Детето бързо пое въздух и изплака.

Гледах вцепенен от изненада така неочаквано развилите се събития. Опомних се когато Пенева тикна в ръцете ми инструментите за прищипване на пъпната връв и я прерязах със стерилната ножица. Домашната помощницата изглежда имаше някакви медицински познания, защото твърде сръчно пови бебето в пригответени пелени и го отнесе в другата стая.

-- Докторе, какво ще правим с плацентата? Тя е отлепена – сбута ме моята колежка.

Докато помисля и дам отговор, обслужващата мълчалива Рада, сложи под жената една подлога. Лесно изтласках плацентата и скоро цялата подлога изчезна в тоалетната.

Раждането бе станало изключително бързо и лесно. В стаята нямаше дори следи от него. Сякаш такова въобще не е имало. Родилката бе добре, весела, в настроение и без сериозно кървене.

- Благодаря ви за всичко – каза тя с доволна усмивка – Вие станяхте съучастници на тайната ми. Разбирам, че сте учудени, но и вие сте хора, ще ме разберете – и Деси разказа историята си.

Омъжила се за много по-възрастен мъж, моряк. Бил заможен и добряк. Пътувал и на дълги курсове, като отсъствал по година и повече. Той не искал да имат деца, а тя го молила поне за едно. През дългите отсъствия имала приятел, с когото живеела. Но ето че забременяла. Сметките по календара показвали, че съпругът ще се върне някъде след раждането. Подготвила се така, че то да остане незабелязано от мъжа и съседите. Завръщането му днес било съвсем неочаквано. Нашето идване тя приема като щастливо съвпадение.

- Молбата ми е - завърши разказа си тя – запазете тази тайна! Не казвайте дума на никого! Останалото е моя грижа.

Обещахме да изпълним желанието ѝ без да се интересуваме от нейните семейни въпроси. Прибрахме инструментите и се сбогувахме.

Уверихме шофьорът, че съобщението за раждане е било грешка. Както каза съпругът, касаело се само за остри колики на бременна жена.

Връщяхме се в пълно мълчание. Всеки възприемаше случката по свои начин.

- Това раждане – обади се Пенева - стана така бързо, като на филм. Не знам защо, но си мисля, че то не е първо. Може да е имала и други такива, все в дома.

- Напълно е възможно - отговорих замислен – всички действия бързо и точно, сякаш са обучавани. Да не би тази прислужница да е акушерка?

Засмяхме се, но сложихме пръст на устата.

Направеното домашно посещение бе като една нереална приказка. Излишно бе да я разкажем на когото и да е, защото никой нямаше да повярва.

ПОЗНАТАТА

През първите години от работата в градския родилен дом във Варна давах доста дежурства. Заведението бе станало база на университетска катедра. Имаше какво да науча от нейният персонал и не се сърдех на претрупания график.

Беше средата на лятото. Горещият ден отминаваше, но освежителният морски полъх не се чувстваше. Застъпих на смяна в гинекологичен сектор, когато с вой на сирена пристигна линейка. Зачаках да видя късмета си, но никой не идваше. Излязох пред сградата да разбера причината. Колата беше на окръжна болница. Шофьорът Злати, когото познавах от специализацията си там, беше приведен и оживено разговаряше с някого вътре. Запитах какъв е случая.

- Проблеми, докторе, пациентката не иска да слиза – отговори той – сърдита е. Днес е разкарвана доста. Първо в курортна поликлиника, после при нас в окръжна, а сега и тук.

През това време от линейката излезе добре облечена жена на средна възраст и приближи към мен.

- Докторе, аз придружавам болната, ще Ви обясня – и се представи като зъболекарката Георгиева.

Ррзказът ѝ бе кратък, но ориентиращ. Болната, нейна гостенка от Чепеларе била на вилата ѝ. Ежедневно ходила на морето. От няколко дни се оплаквала от болки ниско в корема. Вечерта имала разтрисане и гадене. Бърза помощ я отвела до курортна поликлиника. Доктор Стоянова намерила състоянието ѝ за твърде сериозно и с транспорт ги насочва към окръжна болница. От там след дълги прегледи, консултации и чакане, я препращат тук. Цялият ден са по лечебни заведения, а болките

продължават. Приятелката ѝ се обидила за това разкарване от болница до болница.

Шофьорът на линейката слушаше и потвърди казаното.

- Злати, нещо не разбирам. Ти знаеш – възразих рязко - ние обслужваме само града, а окръга и курортистите се лекуват в окръжна болница.

- Да, такъв е редът, но дежурният Д-р Стефанов ми нареди да я доведа тук дори без талон – заоправдава се шофьорът. – Каза: „Това е голям батак, там имат професори, да я оправят”!

Засмях се на неговото откровение. Познавах добре въпросният колега и не се съмнявах в достоверността на думите му. След разкриване на катедрата сякаш старото съперничество между двете заведения се засили. Съжалявах страдащата, която нямаше вина за транспортните неудачи и въпреки наредбите реших да я приема. След разговор с приятелката си, от колата слезе слаба, бледа, превита на две жена, която притискаше с ръка долната част на корема. С усилие правеше малки крачки и едва стигна до кабинета.

Прегледът бе труден, болезнен, но успях да се ориентирам. Находката ме караше да мисля за твърде тежкото състояние в гинекологията - пелвеоперитонит. Причините за него можеха да бъдат различни, затова назначих необходимите изследвания. Разбира се задълбочих и разпита на жената. В нашата специалност, към 80 процента от дадените сведения могат да оформят диагнозата.

Започнах с професия, семейно положение и т. н. както му е реда. Омъжена, разведена, не е забременявала – всеки отговор прибавяше частица към диагнозата. При репликата, че е планински водач, алпинист и инструктор по ски, изведнъж спрях разговора и се замислих. Невъзможно!... Може ли да е същата?

...Вгледах се в лицето на гърчещата се от болки жена и пред мен изпъкна далечен спомен....

Преди доста години, като гимназист в Пловдив, бях включен в младежка група за покриване спортни норми по ски на хижа Пампорово в Родопите. Тогава този спорт бе нов, непопулярен. Първият учител по ски се оказа инструкторката Катя. Стройна, руса девойка, с игриви сини очи и дебела красива плитка. Нейната очарователна усмивка веднага омагьоса нас, учениците от мъжката гимназия. Облечена в екип на планинска спасителна служба, правеща виртуозни спускания по стръмната писта, за нас тя беше нещо повече от състезател, почти богиня и всеки я харесваше. Прекарахме в планината само седем дни, но красивите елховите гори, с натрупан пресен сняг и веселия глъч по пистите останаха като незабравима снежна приказка. И винаги, този зимен спомен е свързан с очарователната родопска красавица. За мен, тази израстнала в планината, преливаща от здраве, сила и смелост спортистка, щеше да постигне много рекорди и слава. Такъв беше почти забравеният спомен изровен от гънките на мозъка.

Погледът ми отнови се спря на болната. Търсех някаква прилика. Пред мен бе бледа, страдаща жена с болезнена физиономия.. Губих се в подозрения и предположения. Дали това е същата Катя? (фамилно име не знаех) Тежкото заболяване с температура и силни болки бяха я променили до неузнаваемост.

За да разсея всички съмнения реших да се обърна към нея

- Катя, като член на планинска служба, водила ли си занимания с наченаещи скиори, ученици от Пловдив?

Тя ме погледна учудена от този неочакван, нямащ нищо общо със заболяването въпрос и тихо промълви:

- Не разбирам защо Ви е тази подробност. С години съм била инструктор и обучавах много млади скиори – отговори с усилие и сякаш в очите ѝ проблеснаха някакъви далечни видения.

Наблюдавах тези сини, изразителни очи. Да, те бяха същите! Очите на някогашната ми позната. Тялото, лицето, прическата могат да се изменят, но не и очите. Вече бях сигурен в това припознаване. Каква необичайна среща след повече от 13-15 години! И при какви условия!? Като лекар и пациент. Наистина интересна среща. Човешкият живот е непредсказуем.

Убеден в моята догадка реших да ѝ кажа, че я познавам. За достоверност и убедителност разказвах запомнени подробности от малката туристическа хижа до пистата на връх Снежанка. Споменах за нейните първи съвети когато прохождахме на скиите. Тя слушаше със затворени очи. После постепенно изражението на лицето ѝ се промени. Изписаното напрежение и страх сякаш се замениха с доверие и някаква надежда.

- Учудена съм, че помните тези подробности. Това бе много отдавна – промълви бавно пациентката – днес там има нова, голяма хижа. Не очаквах, че някой от Варна ще ме познава.

- Да, понякога съдбата е изненадваща. Ролите се смениха. Сега аз ще ти помагам.

- Ако наистина сме се срещали и познавали - разплака се тя - моля те, направи нещо за тези мъчителни болки! Не издържам повече!

- Сега, Катя, сега ще получиш още една обезболяваща инжекция – побързах да я успокоя и предадох на сестрата какво да направи.

Наличието на познат лекар в чуждия град, в това тежко болестно състояние я изпълваше с вяра и упование, че може да се спаси. Болките, които обхващаха всичките ѝ вътрешности бяха ужасни, тя бе изплашена и смяташе, че това е краят на живота ѝ.

Действително, състоянието ѝ бе тежко. Картината на пелвиоперитонит бе налице. .

Получените резултати от изследванията също насочваха към тежък възпалителен процес. Последната стъпка към диагнозата беше пунктиране на коремната кухина в точно определено място. Тази манипулация трябваше да извърша съвместно със старшия по дежурство, главният асистент Д-р Стоянов. Той ме изслуша, прегледа болната и изследванията и се съгласи с мнението ми. Пункцията се направи под обща наркоза и както казваме на лекарски жаргон „диагнозата излезе навън“. От коремната кухина се изтегли спринцовка жълто-зелен гноен ексудат. Необходима бе спешна оперативна намеса! Разясних на болната нейната неизбежност за оздравителния процес. Катя попита дали ще присъствам лично, гласува ми доверие и даде писменното си съгласие.

След кръвопреливане и други мерки на нашия реаниматор пристъпихме към операцията. Находката – разкъсан тубоовариален абсцес с излив на голяма гнойна колекция. Жената е имала стар възпалителен процес който на pewno се е изострил от морските бани. Направихме всичко необходимо - изрязване, почистване, дренаж на малкия таз. Настанихме я в изолирана стая, без връзка с чистите операции. Няколко дни Катя беше най-тежко болната в клиниката. Получаваше максимални дози антибиотици, обезболяващи и общоукрепващи средства. Възстановяването вървеше бавно. Със започване на раздвижването, въпреки инструкциите за изолираност, тя си позволяваше да ходи и по други коридори. При забележките на персонала за забрана, отговаряла грубо, че знае реда, но е позната на доктор Аврамов.

Един ден след сутрешен рапорт, ръководителят на катедрата професор Илиев ме спря и с тих, спокоен глас каза:

- Аврамов, твоята позната създавала много неприятности. Гледай да съкратите престоя в болницата. Подготви близките за следоперативен режим!

„Познатата на доктор Аврамов”, така бе известна на всички в клиниката, така я наричаха и след изписването ѝ. Катя остана във Варна още десетина дни, гостувайки на приятелката си, но за нея не е имало специални грижи и хранене. Организмът на родопчанката успя напълно да се възстанови след тежката инфекция. Замина си и контактите прекъснаха. Много години не знаех нищо за нея

Работех вече в град Добрич, когато ме изненада нейната новогодишна поздравителна картичка. Разбрах от колеги, че посетила клиниката във Варна и направила щедра почерпка. От там е научила адреса ми. Такава беше моята позната.

СИЛАТА НА СЛОВОТО

Описаният спомен е от преди доста години. Бях навлязъл в избрания профил гинекологична ендокринология. Неделима част от него е хормоналният стерилитет, тогава все още тя беше една неразработена област.

Съпругата ми имаше съученичка с интересна семейна история. Били приятелки с Каля поради съседска близост и обща паралелка. Но след омъжването си, тя се премества в по-далечен квартал на града и връзките между тях прекъсват.

Един ден, жена ми се връща от работа силно разстроена и разказва какво се случило със семейството на близката ѝ. Каля имала една единствена дъщеря – Соня, която завършва първо отделение. Купили ѝ желаният подарък - летни кънки. По това време последните бяха любимо, популярно занимание на децата в града. Асфалтираните улици се превръщаха в удобна площадка за пързаляне на много момчета и момичета. Детето често търсило това развлечение и се случило неочакваното. Голям камион разгонил ликуващите от възбуда деца, но по някаква нелепа случайност Соня останала под колелата. Изключително жестока трагедия!... Започват тежки дни на **непоносима** скръб за семейството и особено за майката. Нейната мъка по единственото чедо добива невиджани размери. С дни Каля прекарва в плач прегърнала пресния гроб. Никой не бил в състояние да я отдели от там. Не бях чувал за такава силна, безутешна печал и без да познавам семейството, то ми стана твърде симпатично. Приемах мъката на тази жена като връх на искрена майчина обич.

Измина доста време от описаната случка, когато жена ми съобщи, че Каля и съпругът ѝ ще дойдат къщи, искали да разговарят с мен. Интересно ми бе да чуя до колко са преодоляли голямата загуба.

Вечерта въпросното семейство бяха у дома. Каля - дребна, мургава, възпълна жена с красиво лице и гъста тъмна коса бе в строг траур от глава до пети. Съпругът – Митко, симпатичен мъж, с руси коси започнали да посивяват и с благи сини очи, работил като електроинженер.

След обичайните двустранни приветствия между семействата, те казаха болката си.

- Времето постепенно намалява нашето страдание, но сме решили да имаме друго дете – свито и срамежливо започна разговора Каля. – Надяваме се, че с грижите за него ще се изтръгнем от обхваналата ни скръб. Какво е вашето мнение като лекар?

- Намирам решението ви за съвсем правилно и логично – отговорих веднага, като се обърнах към жена ми и за нейно мнение.

- Явиха се обаче сериозни пречки – намеси се със загрижен тон и съпругът. – Каля не може да забременее. Това е повода за нашето посещение. Ще можете ли да ни помогнете? Научихме от близки, за добрите ви резултати при лечение на безплодие.

- Ако нещо е в моята компетенция, с удоволствие ще ви съдействам. – казах без да се замислям, защото винаги съм бил отзивчив към нуждаещите се. Най-малко можех да откажа на съученичка на съпругата ми.

Уговорихме се, когато съм в поликлиничен кабинет, Каля да дойде на преглед и за евентуални изследвания. Така се ангажирах с този медицински случай, който се оказа не твърде лек и банален.

Резултатът от прегледа бе категоричен – жената е здрава и може да има деца. Изследванията на съпругът също бяха в норма. Посъветвах ги за няколкомесечна търпимост.

Измина почти година. Каля ме потърси отново със същата молба. Познах я веднага. В чакалната имаше много жени, но само тя беше в пълен траур. Разбрах, голямата печал продължаваше. Направените функционални проби намериха т.н. „ановулаторни цикли“ (липса на яйцеклетки – б.а.). В регулацията на този сложен процес участват много нервни и хормонални фактори, но водеща е ролята на Централната Нервна Система. Голямата скръб, съчетана със силното желание за дете и нетърпеливото очакване това да се случи колкото може по-скоро, правят жената напрегната, нервна, възбудена. Това състояние се отразява неблагоприятно на функцията на яйчниците. При пациентката липсваха други заболявания. Причината бе само в преголямата възбуда. За възстановяване на нарушените взаимоотношения бе необходимо прекъсване на тревогата и постоянното очакване. За постигане на тази цел реших да действам със силата на думите. Чрез внушението бяха постигнати доста успехи в различни области на медицината.

Каля ми имаше доверие и смятах, че ще мога да прекъсна огнищата на постоянно напрежение в мозъка. За целта изписах за месец сироп, почти с плацебо съдържание. Трябваше да взема два пъти на ден по супена лъжица. За да я убедя, повторих многократно че докато го пие не може да забременее. Да не очаква, дори да не мисли за бременност. Известно време след лекарството възможността за бременност ще се увеличи многократно. Именно тогава, след свършване на сиропа, трябва да има сексуални контакти. Уговорихме се да се обади след 1-2 месеца.

Нещата обаче не се развиха точно по моя план. Само след дни срещнах съпругът Димитър.

- Докторе, Каля прилага Вашето лечение – побърза да ме информира той. – Много е доволна от сиропа, давал й добър сън. Но има пречка за изпълнение на схемата. Получих повиквателна от военните. Утре заминавам за дълго време. Не зная кога ще се върна.

- Нищо тревожно – успокоих го аз. – Независимо от отсъствието ти нека не спира приема на сиропа! Той е необходим. После ще видим.

Пожелах му лека служба и се разделихме с приятелско ръкостискане.

Изминаха около 10 дни когато пред клиниката видях Каля.

- Как се справяш сама? – попитах от учтивост – свърши ли сиропа?

- Пия го, имам още малко от него. Но, докторе, не съм сама. Митко замина уж за месец, а се върна след пет дни. Завели ги край някакъв балкански град, опъвали палатки, правили лагер и военните ги пуснали. Искях да питам дали объркахме лечението, защото имаше непредвидено изпращане, посрещане.

- Спокойно! Смятам, че всичко е наред. Допълнителната близост не пречи. Обади ми се след свършване на цикъла!

- Изминаха две-три седмици, нямах вест от въпросното семейство. Една вечер на домашния телефон ме потърси мъжът на Каля – Митко.

- Доктор, Аврамов, извинете за безпокойството! Само един въпрос. Жена ми има някакви нови смущения. Пита кога може да Ви намери?

Не ми беше ясно какви са тези нови оплаквания трябваше да дойде на преглед. Но поради предстоящо мое пътуване посочих дата след още 15 дни.

На уречения ден Каля ме чакаше. Попитах за новите оплаквания. Какво я тревожи?

- Уговорката ни беше да дойда след свършване на цикъла – обясни жената – но сега получих други смущения в самия цикъл. Ето, вече забравих колко дена станаха, още не е дошъл. Такива закъснения не са характерни за мен. Дано не е нещо сериозно?

- Не мога да кажа наизуст. Пригответи се за преглед!

Прегледах Каля и разбрах причината за „новите смущения“. Тя беше бременна. Лечението се оказа успешно.

Практиката още веднъж потвърди сложният механизъм на процеса овулация. Чрез убедителни думи и недействащо лекарство успях да спра нетърпеливото очакване, да отстраня допълнителното напрежение в мозъчните структури. На този принцип се обясняват и бременностите получавани от бездетни жени след осиновяване на дете, когато настъпва общо успокоение.

Каля роди отново здраво, хубаво момиче. Кръстиха го със същото име – Соня. Новите задължения към детето бързо заместиха голямата майчина скръб с радост и щастие.

МНИМА БРЕМЕННОСТ

Попаднах на този рядък случай като асистент в катедрата във Варна. В един обикновен работен ден, освобождавах студентска група след занятие. На вратата стоеше непозната възрастна жена.

- Доктор, Аврамов, чакам вас – каза с тих, но настойчив глас.

- Вече съм свободен. С какво мога да ви бъда полезен? – и я поканих в учебната зала.

- Пенка Маджарова, учителка от Толбухин – представи се тя – водя моя племеница за приемане, изпратена е от нашата болница. Познати ме посъветваха да потърся лично вас.

- Слушам ви. За какво става въпрос? Дайте да видя даденото направление?

- Моята родственица е много разтревожена. Преди три години се омъжи в село Рогозина. Семейството, особено свекървата силно желяеха дете. Мария успя да забременее, но сега не може да роди.

- Не разбирам, как така „Не може да роди“?

Видимо смутена, след кратка пауза жената ми разказа следната интересна история.

Още първия месец племеницата й Мария Костова, се обръща към районната акушерка. Правят й картон и нанасят съответните данни и изследвания. Жената прави редовни ежемесечни посещения.. Само през първите месеци е имала гадене, без други оплаквания до определеното раждане. Наближава и неговата дата, но то закъснява. Минават няколко дни и акушерката я насочва към районното отделение в Генерал Тошево. Лежи там седмица. Лекар прави прегледи и ежедневно

слуша детските тонове. Забавянето продължило и е приведена в областния град. Тук остава още няколко дни с многократни инжекции и системи, но за съжаление безрезултатни – раждането не започва. Лекарите били единодушни, че при наличното закъснение има опасност за детето и решили да я изпратят във Варна.

- Обяснението Ви е много подробно, говори за закъсняло раждане. Това не е тревожно, среща се често. Ще приемем жената, но искам да видя какво са писали колегите!

- Заповядайте! Нося всички документи.

Започнах с разглеждане картона на участъковата скушерка. От наша гледна точка, той беше безпогрешно попълнен с всички месечни измервания. Видимо нормално развиваща се бременност. Терминът за раждане изчислен правилно от началото на последния цикъл.

Вторият документ беше талонът на окръжното отделение, с който се насочва към нас. Повтаряха се данните от картона и извършените няколко стимулации за отключване на родовия процес. При липса на ефект и голямия срок на пренасяне (към 20 дни) се превежда в университетската болница гр. Варна с диагноза : „Преносена бременност”.

- Добре. Разбрах какъв е проблемът. Преносената бременност бива два вида: хронологична и биологична – обяснявах търпеливо на жената. - Първата се дължи на неточно определяне на термина за раждане поради удължени цикли над 32-34 дни, или забавени, нередовни овулации. Втората, е истинското преносеносване, когато раждането се забави след 42 – 43 седмица или след 249 ден от началото на последния цикъл.

- Докторе, това закъсняло раждане за кого крие опасности, за майката или за детето?

- Биологичната преносенос крие известна угроза за плода. Поради настъпващи промени в „застаряващата“ плацента (калциеви отлагания, инфаркти и др.) той не получава необходимите количества кислород, хранителни вещества и страда.

- Добре, благодаря ви за обяснението. Но кажете ми, много ли е трудно лечението на това състояние? Защо трябва да се препраща от една болница в друга? Това плаши жената. Тревогата ѝ нараства. Искам да попитам също, операцията ли е най – добрия изход при полученото закъснение?

- Истинското закъсняло раждане носи значителни рискове за детето, затова предполагам, е насочвана към по - голямо здравно заведение. Колкото до лечението, то се състои преди всичко в медикаментозно предизвикване на раждането т.н. „индукция“. Обикновено това се прави чрез венозно вливане на системи. Методът е още по-резултатен, когато едновременно се пукне и околоплодния мехур. Но сега, нека да прегледам племеницата ви! Очаквам от контакта с нея да получа и допълнителна информация.

Слизаме в приемния кабинет. Пред мен застана млада, ниска, подчертано пълна жена със силно опъната и пригладена коса. Размерът на корема говореше за напреднала бременност, без признаци за такава по лицето – липсваха пигментни петна и разширени капиляри. Естествено започнах с лекарското разпитване.

Месечният цикъл започнал по-късно от нейните връстнички и от установените стандарти за нашата географска ширина. Не се установява веднага, а след продължителни колебания – все признаци за недостатъчност на ендокринната система.

- Добре, Мария, измъчих те с много въпроси. Сега се пригответе, искам да те прегледам!

През описвания период от тази случка, липсваха много от наличните сега помощни средства за диагностика като ултразвук, хормонални тестове и др. Разчитахме изключително на информация получавана от сетивността на очите, ушите и пръстите на ръцете. Не напразно сред нашите среди се носеше версията, че „акушерът има на всеки пръст по едно допълнително око“. Така беше тогава. Добрите акушери се отличаваха, освен със знанията си, още и с развитието на тези сетива. Нашият преглед се състоеше в класическите методи – оглед, измерване, палпация и аускултация.

При преглед на коремната стена не можах да се опипат части на плода. Те не са намирани и от другите колеги с обяснението : „поради дебел пласт подкожна мастна тъкан“. Не можах да чуя и отчетливи детски тонове, въпреки моето продължително, търпеливо търсене. Върнах се на приложената епикриза. В нея те бяха отбелязани като приглушени. Отново взех слушалката и се заслушах. Търсих ги на всички възможни места. Напразно! Не долавях тонове на детското сърце. За миг изтръпнах! Да не се касае за мъртав плод?

Веднага запитах дали усеща детските движения или някаква промяна в тях през последните дни? Отговорът не ми даде нищо – били еднакви. Гатанката се усложняваше.

Замислих се ... Каква може да е причината? ...Няколко индукции с окситоцин, извършени след термина не успяват да предизвикат маточни контракции?...При правилно изчислен срок това е необяснимо?... Ами ако матката е празна??...Има един много рядко срещан феномен, при който се проявяват всички признаци на бременност, без да има такава. До сега не бях се сблъсквал с него. Това е т.н. „Лъжлива“, „Въображаема“ бременност. При тогавашните условия можех да докажа или отхвърля тази диагноза само с рентгенов образ, при който ще

липсва костния скелет на плода. Обвзе ме диагностична треска. Трябваше и без рентген да реша загатката!

Помолих жената да се качи на гинекологичния стол. При прегледа влагалищната стена нямаше типичната ливидност и сочност, характерни за този срок на бременността.

Предположението ми се потвърди и от състоянието на шийката, която бе малка и твърда без признаци на т.н. процес на „узряване“. Точните размери на детеродния орган – матката, не можеха да се установят, но без съмнение тя не беше увеличена. Не се колебах повече, приех наличност на *куриозната мнима, фалшива бременност*.

Статистиката сочи, че тази природна особеност се среща един път на 20,000 раждания. Бях сигурен в диагнозата си и изпитвах особена възбуда и доволство от нея. В основата на това състояние е силното, неимоверно желание за дете и дълбоки емоционални или някои невро-психологични проблеми, които добиват физическа изява чрез феномена на лъжлива бременност. Забавянето на цикъла следствие психичен стрес се тълкува от мозъка погрешно за бременност и дава сигнали за освобождаване на хормони (естрогени и пролактин) водещи до всички реални признаци на бременност като : сутрешно гадене, уголемяване на бюста и корема, дори съобщения за усещане движение на плода. Това е пример за съществуваща сериозна връзка между духа и тялото.

Поради изключителната рядкост на това състояние, обикновено лекарите не мислят за него. Признаците на една бременност изглеждат съвсем автентични, което прави и диагностиката в тези години твърде трудна. С този факт си обясних пропускането му от наблюдаващите здравни работници.

- Мария, разбрах загадката на твоята бременност. Знаеш ли защо правените досега системи не са помогнали?

- Докторе, - прекъсна ме бързо нейната леля – нали ще я приемите? Моля ви, направете нещо да се отърве от този продължителен кошмар!

- Не, няма да е приемем! Защото, Мария, - обърнах се към нея – ти не си бременна! Искрено съжалявам, но е така. Раждане няма да има!

- Как няма да има? Какво говореш, докторе? – избухна госпожа Маджарова. – Толкова лекари я гледаха, всички очакваха раждането. Какво се промени?

А Мария, „бременната“ Мария, осъзнала значението на думите ми избухна в плач.

- Знам, тази новина ще ви смути! Тя е неочаквана и непонятна. Объркани сте! Но повярвайте ми, Мария не е бременна. Силното желание за собствено дете, става неволна причина за това хормонално, емоционално и невротично смущение наречено „лъжлива бременност“. На лице са много от физиологичните признаци, с изключение на истински плод. Положението не е опасно. Необходимо е само да се разбере правилно и организмът ще възвърне предишното си състояние. Нека Мария да поплаче, да излее мъката си! В такъв кризисен момент, не я оставяйте сама, помогнете ѝ! Надявам се в бъдеще да не останат никакви следи. Ако не възразявате, дръжте ме в течение! Ще направя всичко възможно, по-късно Мария да забременее и има дете!

След това подробно обяснение и двете жени се успокоиха. Разговорът продължи в приятелски тон. Успях да разбера нещо важно за отключване на състоянието. Оказа се, че нма мощен семеен натиск за дете от страна на всесилната свекърва, което обясняваше създаването на порочен емоционален кръг.

Не съм забравил този случай от практиката си не само заради неговата уникалност, но и защото въпросната Мария Костова стана моя пациентка. Само дни след преживяния шок от разкритата истина, тя получава месечно кръвотечение. Отслабва с осем килограма и живота ѝ се нормализира. Преместване на семейството в града я отделя от свекървата. Оказва се обаче, че не може да забременее. Направените изследвания говореха за хормонален стерилитет с множество ановулаторни цикли. Лечението продължи дълго. Тя бе една от успешно повлиялите се жени, от признатия ми за изобретение метод и апарат чрез електростимулация. Години след описаната случка Мария действително забременя.

Работех в град Плевен, когато въпросното семейство ме намери, малко преди очакваното раждане. Предвид миналото състояние и дългогодишния стерилитет направихме Цезарово сечение. Всичко протече нормално и си заминаха щастливи със обичан син.

Връзките ми с семейството продължиха. Интересувах се за развитието на детето. Синът им Тошко, завърши успешно и висшето си икономическо образование и сега е собственик на просперираща фирма в София.

Случаят доказва, че каквито и да са причините за мнимата бременност, те не са фатални за следващото поколение.

А Ф И Б Р О Г Е Н Е М И Я

(Първият смъртен случай)

Бях излязал от системата на окръжен инспектор и работех в база на Медицински университет. Натрупах необходимия стаж за специалност и се готвих за изпит. Смятах, че съм видял всичко от физиологията и патологията на акушерската наука. Но ето, живота ми поднесе поредна изненада.

Нощно дежурство в сектор Патологична бременност. Колегата от дневната смяна ми предаде, че всичко е спокойно. Бил съм късметлия. С дежурната акушерка започнахме вечерна визитация. Последните шест месеца работех в гинекология и не познавах лежащите в това отделение, затова обходът бе побавен и обстоен. В последната стая, почти на излизане, скромна жена спомена, че има леко кървене. Взех листа за да се запозная със случая. Бременна в осми месец, приета следобед с незначително кървене и диагноза : „Съмнение за предлежаша плацента“. За сутринта са назначени пълни изследвания. Кървенето бе съвсем слабо, но не успях да чуя отчетливи детски сърдечни тонове и отново разгънах листа. Приемащият колега бе отбелязал, че са ритмични, но глуховати. Не можех да се съмнявам в многогодишния му опит, продължих дадената терапия и визитацията завърши.

На коридора, спрях вниманието на акушерката върху случая.

- Нинова, тази жена трябва да бъде под наблюдение! В отделението няма тежки и проблемни случаи. Моля те следи я! Обади се ако има други оплаквания или кървенето продължи!

След няколко часа, акушерката ми съобщи, че кървенето на жената се е засилило. Беше права, но по зацапаната превръзка не можех да се ориентирам за количеството кръвозагуба. Наредих

парчетата от лигнин да се събират в компрес и се пуснат по спешност назначените кръвни изследвания. Зачаках резултатите, защото при посочената диагноза понякога се налагаше и оперативна намеса. Но през тези години лабораториите работеха бавно. Чакането бе доста дълго. Съвременната техника не беше внедрена.

Въпреки напредналия час четях в дежурния кабинет. Звънът на вътрешния телефон ме накара да подскоча.

- Докторе, елате горе! Кървим повече! – бе категоричния и тревожен глас на акушерката.

Изкачих стълбите до пети етаж без да чакам бавния стар асансьор. Кървенето беше като тънка водна струя от чешма. Изследвах кръвната група и пуснах заявка за две банки кръв. Въпреки поредицата от кръвоспиращи лекарства, кървенето не се повлия. Жената, преместена в манипулационата не даваше сериозни оплаквания. За по-добро наблюдение бе поставена на гинекологичен стол. Кръвта се събираше и отчиташе в поставен съд. Събудих старшият лекар от смяната, който също започна да я преглежда. Получената част от кръвните проби не сочеха нещо определено, само редуциране на тромбоцитите. Наблюдавах напоеният с кръв лигнин и нещо ме впечатли.

- Погледни, колега, на нито едно парче няма съсирек! – почти извиках с възбуда.

- Прав си, да не излезе недостиг на фиброген? – отвърна той – напоследък списанията пишат за тази още непозната патология.

- Събудих те защото опасенията ми са за това. Забележи на визитация не чух детски тонове, а при приемането е записано, че те са глуховати.

Разпитвахме жената дали усеща движения на плода, но предвид ниския интелект не получихме очакваната информация. Отново дървената акушерската слушалка преминаваше от ръка в ръка. (С друга техника тогава не разполагахме.) Детски тонове не се долавяха. И без стриктни лабораторни изследвания почти бяхме сигурни в диагнозата. Спадане броя на тромбоцитите, липсата на фибриноген (необходим фактор за съсирване на кръвта) са твърде важен все още неразрешен проблем. В световната литература съществуваха единични съобщения за този опасен за акушерската наука синдром, при който кръвта не се съсирва. Сложният механизъм на патологията не бе изяснен. Причините, които я предизвикват - също. Естествено тогава и лечението не бе уточнено.

Кървенето ту намаляваше, ту се увеличаваше, но не спираше. Общото състояние на жената започна да се влошава. Изписахме още пет банки кръв. С кръвопреливането се зае нашият анестезиолог - реаниматор. Виждах безпомощността на всички мерки и предложих на старшия асистент.

- Колега, случаят е крайно сложен, да докладваме и на ръководител катедра?

- Да, добре е да повикаме и професора. Ще се сърди, че не сме го информирали.

След половн час той беше в клиниката. Обяснихме му хода на протичането, показахме му получените резултати и го запознахме с приложеното лечение. Той прочете всичко в листа. Дълго търси съсирек в изтеклата кръв, но не видя такъв и поклати глава.

- За съжаление споходила ни е нелечимата за сега афиброгенемия. Виждам, че сте сериозно разтревожени, но срещу нея сме безпомощни. За всеки случай извикайте за

консултация още и завеждащ сектор хемотрансфузия, както и ръководителят на катедра хематология.

Екипът събран до леглото на жената бе голям. Всеки добавяше нещо към терапията, но без ефект. Прелятите осем банки кръв също не подобриха нейното състояние. Струваше ми се, че колкото кръв се влива толкова изтича навън. Всички бяхме безпомощни да спрем това жестоко кръвотечение. Въпреки грижите състоянието прогресивно се влошаваше и на разсъмване бременната почина.

- Като най-млад, стоях настрани но попивах всеки коментар за това неизвестно ми състояние. Бях потресен от случилото се. Изпитвах чувство на гняв от нашето безсилие. Това беше първата ми среща със смъртта в моя живот! Усещането бе потресаващо, смазващо! Чувствах се съкрушен, ужасен и едновременно отчаян, че не мога да помогна. Нали за това бях избрал медицината?

- Никога не ми е минавала мисълта, че в акушерството мога да имам досег със смъртта. Тук се ражда новия човек, детето – радостта и смисъла на живота! Смятах, че в тази професия няма смъртен изход. Възможно е разбиранията ми да за били грешни от неопитност и незнания. Но сега...нещо се обърка в цялата ми професионална философия. Това бе удар, страхотен и неочакван удар върху младежките ми разбирания и идеали, върху професионалното ми ориентиране. Мислих и за това. Бях млад, можех да сменя специалността. Но не го направих. Надделя безкористната любов към професията. Останах при нея, като се зарекох да ровя световната литература и търся всичко неизвестно до сега! Това ме насочи и към задочно следване в Софийски Държавен Университет в изучаване специалността *библиография и научна информация*. Там посочваха пътищата, начините до достигане на всичко публикувано в света.

- Случаят от моето дежурство в момента ме извади от равновесие. Малко е да кажа, че бях сломен, обезверен както от любимата професия, така и от цялия свят. Картините от фаталното дежурство ме преследваха навсякаде. Затворих се в себе си и в моята голяма мъка. Не исках да се срещам и разговарям с никого. Сякаш изпаднах в някаква психична криза. Съпругата ми оцени правилно състоянието и предложи за кратко време да напуснем града. Двамата взехме почивка за няколко дни и разпънахме палатка на 15 километра, в гората над Аладжа манастир. С двете деца, известно време останахме сами сред природата. В игри и разходки, без контакти с хора се мъчех да потисна случката.

-

През професионалния си път многократно съм се връщал към този болезнен спомен. Той е все още силен и незабравен, защото е единствен. За 44 годишната практика не загубих друга пациентка. След това, съм се сблъсквал с многобройни тежки, дори критични състояния в акушерството, но съм имал късмет и до смъртен изход не се е стигало.

ПОВТОРНА СРЕЩА

Съдбата е непредсказуема. След години отново се срещнах със злополучната за акушерството диагноза - афиброгенемия. За мен това бе пълна случайност, а може би е имало и някаква неизвестна закономерност. Във всеки случай бях неприятно изненадан, но в живота не всичко става по желание.

Работех като главен асистент към катедрата А Г на медицинския университет в град Плевен. По всички административни и лечебни въпроси бях заместник на ръководител катедра доцент Д-р Ив. Славав. Семейството ми също се премести с изключение на нашата дъщеря, която бе ученичка в езикова гимназия. През тези години в Плевен нямаше такава. Контактите ни се осъществяваха през почивните дни събота и неделя, когато или ние пътувахме с кола или тя идваше при нас с влака.

Беше ден понеделник. След поредно гостуване, дъщеря ми трябваше да пътува за Варна. В ранният следобед я изпращах на гарата. Влът отново имаше закъснение. Често поглеждах часовника си, когато високоговорителят с обичайното си пръщене съобщи : „ Доктор Аврамов да излезе пред гарата, чака го линейка по спешност"! Известието бе повторено. Нямаше грешка, отнасяше се за мен. До влака оставаха минути, но набързо се сбогувахме.

- Нямам представа кой ме търси, но тръгвам – казах за оправдание – и се разцелувахме.

На площада пред входа, видях спряла линейка и се отправих към нея.

- Ти ли си доктор Аврамов? – попита ме шофьорът, възрастен мъж с приятна физиономия.

- Да, аз съм – отговорих малко сърдито. - За какво става въпрос? Кой ме търси и за какво?

- Не знам, докторе. Диспечерът ми даде адреса и нареди бързо да те доведе в болницата. Ходих у вас, на улица „10-ти Декември“ 46, но жена ти каза, че си на гарата, изпращаш някого. Ето ме тук. Сърдиш ли се за обаждането в чакалната? - оправдаваше се водача на колата. – Използвах техниката защото ми казаха „Колкото може по-скоро“.

- Добре, добре. Карай към болницата да видим на кого съм потребвал в обедната почивка?

По пътя умувах ... От къде е възникнала тази спешност? От района, от другите градове на окръга или от болницата? Аз правех графици за дежурства и във всеки екип включвах по един по-опитен, старши лекар, който може да се справи с всичко възникнало. Или ме търсят за спешен консулт в друго отделение?(имах и това задължение)

Пред павилиона до клиниката видяхме нашият твърде енергичен доктор Аспарух Георгиев.

- Доктор, Аврамов, чакат ви в манипулационната на патологична бременност.

Там заварих голяма група лекари, между които съзрях кардиолози и анестезиолози. Значи разширен консилиум. Старшият на екипа Д-р Ангелов се обърна към мен.

- Прощавайте за безпокойството да Ви търсим след работно време, но доцент Славов е в София, а случаят е твърде проблемен.

- Нищо, колега, слушам Ви – отвърнах задъхано и престъпих към жената, на която се преливаше кръв.

Касаеше се за бременна в 4 - 5 месец, приета с диагноза: „Мъртав плод“. Преди часове получила известно кръвотечение, но липсват съсиреци. Направените по спешност изследвания показват значително намаление на тромбоцитите, а време на кървене и на съсирване са удължени. Другите показатели за сега остават стабилни.

За миг останах вцепенен!... Нямахте съмнение. Отново коагулопатия (смущение в съсирваемостта) развиваща се на фона на мъртав плод. Историята се повтаряше. Но този път нямахте да бъда ням наблюдател! След случая преди години, се бях заловил упорито да проучвам всичко публикувано за тази патология. Четех наша и чужда литература. Светът се интересуваше от страданията. Много от тайните на кръвта бяха разкрити. Познати са над 13 белтъчни съставки и други фактори участващи в процеса на съсирването. Всичко ново споделях и коментирах с ръководител катедра хематология доцент Д-р Евгения Йорданова. За късмет, сега и тя също работи в Плевен. От получения опит добивах известно самочувствие, че вече можем да се справим с този проблем. Затова реших да действам веднага!

- Искайте от кръвния център още три банки кръв, - наредих категорично на анестезиолога. - Но, колега, подчертавам, само прясна кръв, не съхранявана в хладилник! Водете реанимацията и ме осведомявайте редовно!

Необходимо бе бързо набавяне в организма и на белтъчния фактор фибриноген. Като сух плазмен концентрат, той се извлича от големи количества дарителска кръв. За съжаление у нас беше доста дефицитен и изключително скъп. Знаех, че само няколко грама от тази субстанция могат да овладеят подобни кръвотечения. Затова с много усилия и тичане дори до министерството бях издействал 8 грама като резерв на окръжния

кръвен център в Плевен. С него бях по-спокоен при евентуални изненади като тази.

- Още нещо, колега – обърнах се към реаниматора – Обадете се и за пет грама фибриноген от спешния запас. Поемам отговорността за освобождаването им, като осигуря подписа на главния лекар. Но, всичко това нека се изпълни „цитисимо“ (много бързо – б.а.) Нямаме време! От два венозни източника наливайте с по-голяма скорост от прясната кръв и фибриногена!

Приближих се към жената. Имаше привлекателно лице със загорял тен, почти скрито от спуснатите коси. Очите ѝ, с кехлебарен цвят, оглеждаха тревожно всички в стаята. Беше контактна, макар и да отговаряше провлачено на въпросите. Продължаваше да кърви умерено и все още съсиреци не се образуваха. Трябваше да възстановим съсирваемостта, само това ще я спаси.

Помолих напрегнатия д-р Ангелов да се опита да ме свърже с доцент Йорданова, дори да е извън болницата. Нейните съвети и разсъждения ми вдъхваха по-голяма смелост.

С тревога и напрежение наблюдавах вливащите капки от двете системи. Гледах и мислих. Очаквах този случай да бъде овладян, защото за разлика от първият вече разполагахме с тромбоцити от прясната кръв и така необходимия ценен белтък фибриноген. Не знаех каква е неговата търговска цена, но за спасяване на живот, трябва да е по-голяма от тази на златото. Ами ако има и други, непознати на мен фактори? Напрежението продължаваше.

Често правихме спешни контролни изследванията на кръвта. Способността за съсирване бавно се подобряваше. След вливане на 4-ят грам фибриноген кръвенето значително намаля и наблюдавахме стабилен съсирек.

Телефонът прозвъня настойчиво. Обаждаше се доцент Йорданова. Била на методична помощ в град Червен бряг. Съвсем лаконично ѝ предадох случая и задоволителните резултати.

- Поведението ви е правилно, сигурна съм, че ще успеете! – чух гласът ѝ преди да затвори.

Напрежението сред присъстващите намаля. Само колегата Ангелов продължаваше да е съсредоточен.

- Ами мъртвият плод? – запита той песимистично – няма ли да загуби много кръв при изваждането му?

- Да, сега можем да помислим и за това – отговорих замислено - знаех за възможните усложнения.

Последващият аборт на мъртвия плод трябваше да се извърши максимално бързо. Най-добре е докато още тече банката с фибриноген. Жената бе раждала два пъти и шийката имаше известно разкритие, това щеше да ме улесни.

- Смятам, че ще се справя! – казах повече за да си дам кураж. – Искам упойка само за няколко минути! Моля, поставете венозно медикамент за усиляване тонуса на матката!

Започнах и последната не по-малко отговорна манипулация. През цялия си професионален стаж многократно бях я извършвал, но сега напрежението бе много по-голямо. Ако кръвенето започне отново – това ще е краят!... Съсредоточих се, действах бързо и ефективно. Тревога естествено имаше, но волята ми бе голяма и успях да се справя. Само за броени минути мъртвият плод бе навън.

Жената излезе от упойка, адекватна, в добро състояние. Кървене не последва, но въпреки това направих маточно - вагинална тампонада. Всички показатели бяха в норма. Можехме да отдъхнем. Бяхме се справили със сериозно смущение, което често взема човешки живот.

Най-облекчен изглеждаше анестезиологът. Той се обърна към всички в помещението.

- Колеги, приятно е да се работи с вас. Във вашата дейност има голяма динамика, проблеми, изпитания, но и резултати.

На сутришния рапорт, ръководителят на катедрата, доцент Славов оцени справедливо действията ни.

Заинтересована от случая доцент Йорданова дойде в отделението да види лично жената. Попита за остатъчно кръвене. Такова нямаше, но за да я уверя извадих тампонадата пред нея. Тревогата ѝ бе напразна. Случаят завърши благополучно.

- Аврамов, това е ценен принос към нашия опит в борбата с тези кръвотечения – каза тя доволна. - Ще го отразя в периодичния печат.

Втората среща с това непредсказуемо смущение в съсирваемостта на кръвта премина успешно. Емоционалният заряд бе толкова голям, че не съм я забравил до днес.

От този паметен за мен ден, измина повече от половин век. Науката изясни много факти за механизма на коагулообразуването, за причините и лечението на заболяването. Независимо от това и до днес описаното състояние (наричано още ДИК-синдром – б.а.) е сериозен проблем за съвременната акушерска наука.

САШКО

През студентските години получих богата информация за наследствеността. Помня споровете между теорията на австрийския естественик Грегор Мендел и съветската концепция застъпена от Мичурин и Лисенко. После, практиката на село ме грабна и този проблем остана в забрава. След време, като специалист акушер- гинеколог, отново се сблъсках с него не само с теорията, но и в ежедневната практика.

За запазване личната тайна на извънбрачните жени, бе прието те да раждат в друг, непознат град. Подобни случаи не бяха рядкост и почти целогодишно при нас в Добрич имахме такива жени. Обикновено се касаеше за млади момичета или ученички изпуснали срока за извършване на аборт. Лежах в отделение „Патологична бременност“ до самото раждане. Мнозинството от тях подписваха декларация и оставяха децата за осиновяване. По това време още не съществуваше зачеването инвитро и други техники на асистирана репродукция. Не бяха малко и бездетните семейства кандидати за тях. Осиновяването се извършваше при спазване на определени условия и пълна секретност в съответния съд, подготвяно от щатен юрист на болницата. Понякога ме търсеха познати семейства за съдействие при избор на дете и неволно можех да проследя съдбата на такива осиновени деца.

Един ден, по същия повод, бях потърсен от семейството на Божанка и Йордан Колеви. След 15 годишен брак те нямаха деца. Израстнали в добруджанско село, се установяват в окръжния град. Той е дърводелец и работи в мебелно предприятие, а Божанка започнала като помощен персонал в детска градина.

Обзавеждат жилище в нов блок, но то е пусто в отсъствието на детски глъч и смях. Ежедневният контакт на жената с деца, засилва мъката ѝ.

След изследвания и лежане в болници причината е изяснена - непроходимост на маточни тръби. Още в предучилищна възраст, след простудно заболяване, Божанка е лежала в болница за усложнение с перитонит. Това възпаление на коремните обвивки е причина за пълно запушване на тръбите. Показаха ми резултати от продухване и рентгенови снимки с контраст, потвърждаващи категорично диагнозата. Бяха направени в реномирани болници и ги приемах за достоверни. Физиотерапия и балнеосанаториално лечение също останали без резултат. Решили да си осиновят наследник.

Разбрали за възможността да вземат малко, новородено дете те се насочват към мен. Божанка – дребна, мургава жена, мълчеше навела срамежливо тъмните си тъжни очи. Сякаш изпитваше известна вина за семейното нещастие. Говореше съпругът - среден на ръст, с леко оплешивяла глава, скулесто лице, широко чело и кафяви очи. Гласът му беше бавен, провлачен, почти заекваше от вълнение. Ръцете му леко трепереха и нервно премятаха сваления каскет. Слушах с внимание тяхната история и разбрах болката им. Това беше семейна злочестина, с която моята професия често се сблъскваше. Впечатли ме добродушното откровение, характерно за добруджанци. От двамата лъхаше някаква човешка сърдечност и примиреност. Не знам защо, но ми станаха симпатични.

- Да, това което сте чули е верно. Понякога, при нас има деца за осиновяване. Вие какво искате – момче или момиче?

- Докторе, - оживи се Йордан – за това сме разговаряли и пред старите. Те настояват за момче, за да продължи родът на фамилията Колеви. Божанка дори е решила да го кръстим на моя баща – Александър.

- Добре, ще се опитам да ви улесня. Но да знаете, че процедурата е продължителна и трудна. Трябва да отидите при юрисконсула на болницата, да ви запише в списъка на чакащите. Ще му занесете и необходимите документи като: удостоверение за брак, медицински свидетелства, документ за приходите и пр. Ще ви каже подробно.

- Няма да забравим добрината, която ще ни направите! – бързо се обади и жена му. - Ще ви бъдем благодарни цял живот!

- Оставете сега благодарностите! Дано се роди здраво момче, което поне малко да ви прилича. Виждам и двамата сте с тъмни очи и коси. Детето трябва да е подобно на вас, а не русо!

- Ама ще стане ли, докторе? – почти скочи от стола Йордан. Очите му светнаха от радостна възбуда, сякаш вече се вижда баща.

- Казах ще се опитам да ви помогна, защото разбрах голямата ви мъка. Подгответе и предайте на юриста нещата, които ви казах! Оставете му адреса и телефон за свръзка и помнете - необходимо е търпение! Да се намери желаното дете понякога минават месеци.

- Ще чакаме, докторе, ще чакаме! Вече имаме надежда и ще ни бъде по-леко. Благодарим ти сърдечно!

Каква промяна настъпи в тези хора! Данчо се изправи бодър с лице огряно от доволна, щаслива усмивка. Очите на жена му бяха пълни с признателност и животворна радост. Двамата се ръкуваха почти с уважителен поклон и си тръгнаха доволнии, с надежда.

Радостта обхванала тези непознати хора сякаш се пренесе и върху мен. Обхвана ме онова познато чувство на удовлетвореност, което ме спохожда винаги когато успея да помогна на болен, след успешно раждане или операция. Дълбоко в себе си реших да им съдействам като потърся желани наследник!

Всяка седмица минавах визитация в цялия А Г комплекс. Имах възможност да опозная всяка лежаща жена. Спирах се в стаите на извънбрачните. Разпитвах всяка от тях целенасочено, да разбере нещо и за бащата. Скоро попаднах на подходяща майка. Една ученичка от Силистра привлече вниманието ми. Мургава, с голями тъмно-кафяви очи, с интелегентно лице и приятен глас. Тъмната ѝ коса бе сплетена на дебела плитка, стигаща до кръста. Беше твърде контактна и с желание отговаееше на въпросите ми.

Момчето било в последния гимназиален клас. Обичала музика и посетила два концерта на пътуваща група музиканти от София. Запознала се с един от състава и както често става в живота – свалените звезди за битие в столицата били ефектни. Хлътнало здраво момчето и след това с трепет дълго чакало телефонни обаждания. Такива обаче не последвали, а срокът за прекъсване на бременността пропуснат. Нейната майка, интелегентна жена, гимназиална учителка, като научила взела правилно решение – никакви рисковани средства, а нормално раждане в непознат град. При едно от свижданията се запознах и с нея, като тактично питах за заболявания в нейната и на съпруга ѝ фамилии. Трябваше да се убедя в липсата на наследствени заболявания. Очакваше се и раждане на здраво дете.

Този момент не закъсня. Родовият акт бе съвсем нормален, протече като „по ноти“. Изроди се едро, доносено, жизнено момче. След декларация за отказ, майката се изписа с

друга диагноза (съгласно инструкциите) за да не загуби учебната година.

Обърнах се към юрисконсулта да задвижи осиновяването, като съобщих номера на детето за да го види и той. Необходимите документи бяха предадени и нямаше пречки за това.

В деня на изписване, фамилията Колеви ликуваха! Беше дошъл цялият род от село. Данчо и Божанка грееха от щастие. По лицата на всички се четеше доволство и радост. Най-честит беше дядо Александър, защото внукът му носеше неговото име. Бях свикнал с такива сцени, но признавам и аз се разчувствах. Изпитвах доволство от сполучливия избор. По-късно, многократно се убеждавах в това.

Изминаха няколко години. Въпросното семейство не се обадиха. Знаех житейската истина, че лекарят се търси при нужда. Затова, когато случайно срещнах Данчо на улицата се учудих на неговата радушност. Беше изключително дружелюбен и неспирно се хвалеше от Сашко. Бил на екскурзия в Съюза и му донесъл детска хармоника, нещо като малък акордеон. Скоро детето се научило да свири на нея. Любезно и настойчиво ни покани да им гостуваме.

- Благодаря, Данчо! Някой ден ще се наканим, ще дойдем – отговорих набързо защото се бях отправил за някъде.

- Докторе, няма какво да отлагаме. Ние сме виновни, че до сега не сме ви поканили. Днес е петък, в неделя вечер ще ви чакаме. След тази настойчивост, ми подаде визитка с домашен адрес и телефон. Любопитството ми да видя момчето надделя над вечните ангажименти и направихме тази визита. Искан да знам дали е попаднало при добри условия, здраво ли е, как се развива?

Първото нещо на което обърнах внимание при влизане в дома бе изключителната чистота и ред в този не заможен дом. Подредбата бе скромна, но подбрана с вкус. Впечатлих се и от безграничната обич, с която бе обградено детето. Двамата родители изговаряха името му с нежност и любов. Но, това което ме смая, беше самото дете – Сашко. Виждаше ни за първи път, но 4 годишното момче се затича към нас с думите: „Чичо докторе, ела да видиш играчките“. Дори и подготвено от майка си, тази непренудена контактност ме учуди. По-късно се убедих и в умствените възможности на детето. Баща му го попита: „Помниш ли кой филм гледахме по телевизора снощи“?

Очаквах да чуя името на някоя приказка или анимация за деца, но останах удивен от отговора му.

- Беше „Болница на края на града“- съвсем ясно произнесе детето.

Изненадах се, защото това бе нашумял напоследък сериал за възрастни. А следващият въпрос бе още по-труден.

- Кажете коя е главната героинята във филма?

Веднага последва споменаване на точно и правдиво чешко женско име, трудно за произнасяне дори от възрастни. Зачуден се замислих, дали тези отговори не са репетирани предварително? Започнах да му задавам различни въпроси отговарящи на възрастта му и получавах съвсем логични отговори.

Естествено Сашко остана главна тема в разговорите ни до края на визитата. Той ни изненада най-вече със своите музикални заложби.

- Покажи на гостите подаръка, който ти донесох? – подсети го баща му с доволна усмивка..

Детето се затича в другата стая и се върна с хармоничка, която разгъваше и натискаше клавишите. В стаята се разнесе

точно изсвирена популярна мелодия. Не вярвах на ушите си! Бях много учуден и взех инструмента да се опитам да повторя напева. Напразно! Попитах кой от двамата го е научил?

- Сам, докторе, съвсем сам. Слуша радио, телевизор и започва да свири – отговори Данчо.

Той бе прав, защото и двамата родители нямаха музикално образование.

Обяснението на този феномен виждах в онаследена дарба. Само аз знаех, че биологичният му баща е професионален музикант. Това заключение по-късно се потвърди. Следващите години му купили гайда и Сашко свирил народни мотиви. Впечатлен, продължавах да следя развитието на детето в училище. Оценките му бяха добри, но страстта му към музиката продължаваше. Свирил и на други инструменти - китара, кавал и голям акордион.

Последваха годините на значителни икономически промени в страната. Данчо получава инсулт и е неработоспособен. Без да е завършил гимназиалното си образование, Сашко започва да свири по заведения на различни инструменти. Още малолетен става опора за родителите си. По това време се наложи ние да напуснем града и връзките с това семейство прекъснаха. Не знам съдбата на Сашко. Но за мен той остава ярко, категорично доказателство на теорията за наследствеността.

ХИПЕРТОНИЯ

Мразовит зимен ден. Североизточният вятър лудуваше на воля из добруджанската шир. Земята бе покрита с тънка замръзнала снежна покривка. Плътни мрачносиви облаци се бяха надвесели над града и създаваха потискащо настроение. Температурата се задържаше трайно ниска, под нулата. Заледените улици и площади оставаха безлюдни. Из въздуха се носеха единични замръзнали снежинки под формата на малки ледени топчета, които лудо се нахвърляха върху всеки осмелил се да излезе навън.

Денят неусетно се топеше и бавно преминаваше в още по-студена нощ. Наближаваше 18 часа. Доктор Еленков, приключил работното си ежедневие, отдъхваше в затоплен хол на панелно жилище. След напрегнатия ден, той обичаше да се излегне на удобния диван пред телевизора. Това бяха любими минути на почивка в домашен уют.

Резкият, продължителен звън на телефона прекъсна неговото доволство. С характерната си енергичност той вдигна слушалката.

- Да, аз съм...Добре, свържете ме!...Слушам доктор Кръстев. Чувам те ясно, кажи!Кога е станало това?... Да...Да...Разбирам...Какъв злополучен късмет!....Къде е сега?... Вече е преведена в отделението?... Добре, добре ... Изпрати линейка!Идвам, разбира се!

Дребната фигура на жена му, бе застанала на прага на кухненската врата. Искаше да каже нещо, но се заслуша в разговора.

- Пак някаква спешност ли? – попита тя тихо. – Вечерята е готова. Искан да ти предложа да хапнем . Днес, внукът има шест часа и ще се забави. Но...!

- Да, изглежда пак ще пропуснем съвместното хранене. Вие вечеряйте! Аз ще се обличам! Знаеш ли, станала е голяма катастрофа. В това лошо време от Силистра ни изпращат бременна с тежка късна токсокоза. И каква съдба! Навлизайки в града, на заледеното кръстовище в квартал „Рилци“, линейката поднася, блъска се в камион и се преобръща. Жената е тежко ранена и в безсъзнание. Имала кръвоизлив, а плодът изглежда е мъртав. Може да се наложи и операция.

- Разбира се, пригответи се! Ех, този проклет наш късмет! Все не можем да се съберем и храним заедно - с дълбока въздишка отвърна съпругата и влезе в кухнята.

Случаят наистина се оказа спешен, комплициран и твърде труден за решение. Пострадалата беше в тежък травматичен и хеморагичен шок. Кървенето продължаваше. Имаше клинични данни за руптура на матка и счупен крак. Пъргавият анестезиолог д-р Груев, бе започнал веднага интензивна реанимация. Преливаше втора банка кръв.

- Шефе, извинявай за обаждането – оправдаваше се дежурният лекар. - Извикахме те, защото по всичко личи, операцията ще е наложителна. Сам виждаш сложността на случаят. След нас ще работят и ортопедите.

- Не се сърдя, Кръстев. Разбирам спешността. Операцията е необходима! Веднага щом каже анестезиологът започваме. Ще работим двамата с теб. Нали ще ми асистираш? През това време

искам да видя документите от Силистра! Какво ги кара да я транспортират към нас в това лошо време?

Скоро жизнените показатели на жената се приближиха до норма и операцията започна. Наранената матка и мъртвият плод бяха отстранени. След няколкочасова работа на чистене и промиване коремната кухина, жената бе спасена. Д-р Еленков благодари за усърдието на всички от екипа, които се пръснаха да починат.

Той продиктува необходимите лекарства и последен напусна операционната. Беше изпотен от глава до пети и още на прага почувства студени тръпки. Насочи се към кабинета да се преоблече, Но...защо коридорът се залюля?... Погледна към тавана и той се клатеше. Обхвана го непознат страх и потърси опора в близката стена. Облегна се на фаянсовите плочки и спря.

- Шефе, какво Ви е? – гласът на минаващата акушерка го изтръгна от това неразбираемо, ужасяващо състояние.

- Димова, земетресение ли има? Виж, изведнъж всичко се разклати!

- Не. Няма нищо! Така Ви се струва. След такава тежка операция, от преумората е. Елате, елате с мен! Трябва малко да почините в дежурната стая! – отвърна служителката и го хвана подръка.

Помогна му да легне и бързо излезе. Операцията бе продължителна и всички бяха изморени. А той носеше и голямата отговорност. Може да е вдигнал кръвно налягане? Взема апарат за мерене и се върна при него.

- Дайте си ръката!... Ще Ви измеря кръвното налягане. Така!... ...Така!... Не ставайте! Останете спокойно в леглото! Ей сега ще се върна.

Цифрата показана от апарата надхвърляше нейните очаквания. Познаваше началника си и неговата стръв към работа, знаеше няма да остане в леглото или да вземе таблетка. Помисли само за миг и както беше по престилка хукна през заснежения двор. Мракът се вдигаше, настъпваше сутринта. Насочи се към кабинетите на бърза помощ. Почука и влезе при дежурната кардиоложка д-р Холевич, известна със своята човешка отзивчивост и висок професионализъм. Разказа накратко за случая. На лекарката това бе достатъчно. Реагира незабавно.

- Искам да го видя! Идвам веднага! Само чакай да си взема халата!

Двете преминаха през заснежения двор, като се поддържаха взаимно.

- Д-р Еленков е известен на всички като работохолик. Не се учудвам, че не обръща внимание на здравето си – говореше кардиоложката. - Много често такива хора са хипертоници.

Повторното измерване на кръвното налягане отново показва стойност над 200 милиметра живачен стълб. Д-р Холевич заговори ясно и доста настойчиво.

- Сега ще поставим една система, няма да ставате още 30-40 минути и коридора няма повече „да се върти“! – Нареди тя със завладяваща усмивка. – Обещайте ми, че след това ще се приберете и почините вкъщи?

- Благодаря за вниманието, но е невъзможно! Вече е сутрин, трябва да водя лекарския рапорт. Обещавам, следобед да полегна у дома.

Това бе първият сигнал на болестта, с която той дори не е помислял, че може да се сблъска. Понякога, особено след продължително пътуване с кола, имаше неприятно главоболие, но оставаше ли време да помисли? Ежедневието му, запълнено с многобройни лечебни, учебни и научни задачи, обхващаше

плътно мисълта му през цялото денонощие. На инцидента с днешната криза, докторът също не гледаше сериозно. Приемаше за нейна причина само умората и напрежението при спасяване на поредния човешки живот – нещо постоянно в ежедневието му. Утре кръвното ще е нормално, защо да се тревожи? И доктор Еленков небрежно загърби случилото се, без дори да го сподели в семейството.

При липса на каквито и да са оплаквания, скоро случката бе забравена напълно. Затова той се изненада когато след няколко дни, кардиоложката д-р Холевич му донесе карта за санаториума на здравните работници на спирка „Журналист“ в Златни пясъци.

- Раздавам картите и не съм Ви забравила, д-р Еленков. Имате нужда, идете! Санаториумът е с насоченост към сърдечносъдови заболявания, Излишно е да го казвам на лекар. Вие разбирате необходимостта от вземане на съответни мерки. Картата е безплатна, като ви дават и отпуск по болест.

- Трогнат съм от уважението и загрижеността, които проявявате, колега Холевич, но не мога! Предстой ни зимна сесия. До завършване на студенските изпити естествено трябва да съм тук!

- Добре, вашите доводи са убедителни. Тогава ще я заменим с друга карта. Да бъде с по-късна дата, след приключване на сесията - продължаваше да бъде настойчива кардиоложката. - Мисля, че жена Ви също е здравен работник. Давам карта и за нея. Предполагам ще се чувствате по-добре ако сте заедно? Без това стаите в санаториума са семейни, с две легла. Възползвайте се от тази единствена придобивка за нашата общност. Вие сте разумен човек, помислете и за себе си! Който се грижи за здравето на другите, заслужава това внимание.

Така за първи път, д-р Еленков се реши да посети санаториума за сърдечно-съдови заболявания. Извършените пълни изследвания потвърдиха диагнозата хипертония. Уточниха се нужните хранителен и двигателен режими и се отпочна адекватно лечение с таблетни форми. Необходимостта от системното им приложение бе добре позната на лекаря и той ги спазваше стриктно.

Минаха години. Д-р Еленков беше свидетел на още доста спешни случаи, но подобна хипертонична криза не се повтори. Своевремените лечебни средства, приемани редовно бяха потиснали страданието. Много често, с чувство на искрена благодарност той си спомняше за човешкия и лекарски жест на своята колежка.

Лекарската професия е твърде отговорна и напрегната. Без да е признат за вреден, този труд често предразполага възникване на редица заболявания. Затова и при него са необходими редовни почивки, разтоварване и спазване на здравословен режим.

ОКРЪЖЕН СПЕЦИАЛИСТ

През годините, когато работих към филиалната катедра по акушерство и гинекология в град Добрич, изпълнявах на обществени начала и длъжността окръжен акушер-гинеколог. Територията, отделена от голямия Варненски окръг все още се нуждаеше от укрепване на медицинската помощ. Основното бе недостиг на кадри. По разпределение постъпваха млади лекари, но болшинството от тях, още първата година използваха връзките си и се прибираха по родните места. Местните кадри бяха сравнително малко. Основната ми задача бе да се погрижа за тяхната квалификация. Трябваше да подготвя заведущ за градовете Тервел и Генерал Тошево. Освен това, всички новости в нашата наука свеждах системно пред колегите от районните болници. Оказа се обаче, че имам и други твърде значими, но непознати до сега проблеми.

Един ден, окръжният лекар ми съобщи, че трябва да отидем при председателя на Окръжния Народен Съвет. Разпитвах упорито за повода, но и той не знаел. Наредено било да сме двамата! Обикновено подобни внезапни повиквания са свързани с някакво мъмрене. Затова прехвърлих на ум цялата си дейност, но не виждах повод за такова. При влизане в просторния кабинет бях леко притеснен от неизвестността.

- Заповядайте! Седнете! – Беше първата реплика на председателят. – Искам да се посъветвам и сподедля нещо с медицината.

- Слушаме, другарю Председател! За какво става въпрос? – смирено отвърна началникът на отдела.

- Знаете ли, че в окръга се извършват забранени криминални аборти? - последва като бомба зададеният въпрос.

Не успяхме дори да се спогледаме, защото той продължи.

- Имам точни сведения от съда. Води се дело срещу наша жителка, извършила такъв. За съжаление с неприятни последици. Жената е починала от усложнения във варненска болница. Може да не сте в течение?

Не се стърпях и се намесих в разговора.

- Този случай не ни е известен. Но имаме косвени данни, че в някои райони действително има такива „опитни“ жени занимаващи се с този престъпен занаят. За съжаление все още някъде по селата е останала тази отживелица.

- Срам за окръга ни е, да имаме подобни „майсторки“ на противозаконна дейност – разпалено продължи председателят. - При нашето бурно икономическо развитие е недопустимо съществуването на подобно човешко невежество! Вече се обърнах към прокуратурата и милицията да издирват съответни нарушителки. Но в тази всеобща кампания искам и вашето съдействие! Намесете се със здравнопросветни мероприятия! Доведете въпроса до всички здравни работници! Нека подобна престъпна дейност бъде недопустима от обществото. Мисля, че с ваша помощ, можем да прекъснем този позор и запазим честта на окръга!

- Абсолютно сте прав, другарю председател! Медицината е най-вече заинтересована от този актуален въпрос – отговори окръжният лекар Д-р Мирчев. – Усложненията от тези аборти ще попадат в нашите болници. Благодарим Ви за сигнала! Задачата ни е напълно ясна. С нашият окръжният специалист ще разработим система от мероприятия за ликвидиране на подобни явления! Ще заангажираме и цялата медицинска общност в окръга!

- Доволен съм дори от това, че ме разбрахте. Действайте! Искам да видя резултати! – завърши делово голямият началник и посегна към упорито звънящия телефон.

Излезохме мълчаливи и умислени. Доктор Мирчев пръв наруши обхваналото ни безмълвие.

- Аврамов, разбра ли, че камъните се хвърлят в твоята градина – проговори той. – В тази област ти си водещ. Обмисли задълбочено поръчението и набележи план за действие! Дръж ме в течение!

Мълчах! Нямах как да отговоря. Задачата бе ясна, но твърде трудна. Тук не действат заповеди и разпоредби. Необходима е точна и подробна преценка на факторите определящи срамното за медицината явление. От този ден, използвах всеки свободен от ежедневието ми час, да се съсредоточа върху поставения проблем. Вярно, не бях директно подчинен нито на окръжния лекар, нито на административното ръководство на окръга, но смятах, че името „окръжен специалист“ ме задължава. То говореше, че като най-опитен между лекарите в професията, отговарям за всички успехи и неудачи на профила. Чувството на силно развит професионален дълг ме подтикна да се заема сериозно с актуалната мисия.

Потънах в мисли. Кое кара жените в личен план, да търсят помощта на неуки баби? Защо ги предпочитат пред болниците? Първо заради изградения по места авторитет на тези „майсторки“, но най-вече заради запазване на личната тайна. Да, всяка ненужна, нежелана бременност е сериозна психологична травма за жената. Нейното основно желание е да се отърве от нея по-бързо и съвсем дискретно. Запазването на тази съкровена тайна е главния мотив за прибягване до един единствен свидетел. Естествено към него се насочват по-

примитивни личности, незнаещи или нехаещи за възможните опасности.

Горните съждения определяха и насоките на борбата ни с криминалните аборти. Това са: значително повишаване на здравната култура на населението и мероприятия насочени към подобрения и улеснения при извършване на аборти по желание във всички болници на окръга.

За целите на здравната просвета изготвих листовки, разясняващи опасностите и сериозните усложнения от услугите на подобни неуки баби. Отпечатани в голям тираж, те се изпратиха до всички служби в окръга. Осигурих и подходящ материал за местните медии – печат и радио, които постоянно поддържаха вниманието на обществеността. На провеждани форуми с лекари, сестри, акушерки от здравната мрежа, проблемът не слизаше от дневния ред.

За осигуряване на известна дискретност, се промени районираното медицинско прекъсване на бременността. Жените можеха да избират към коя районна болница да се насочат. А в тях, за максимална поверителност, се подсигуриха помещения с отделен вход, без контакт с лежащо болните. Повсеместно се въведоха безплатни обезболяващи средства. Ускорихме извършване на желаното прекъсване, във всички болнични бази като увеличихме броя на инструментариума. При спазване правилата на задължителна стерилност на материалите, тази малка акушерска операция се превърна в единствена безопасна и безплатната възможност. Така се запазва здравето, самочувствието и детеродната способност на жената. Старите методи на „компетентни знахарки” бяха забравени.

Колкото и банални на пръв поглед да изглеждат горните мероприятия, те изпълниха предназначението си. В обществото все по-често се заговори за повдигнатия проблем. Създаде се

всеобща нетърпимост към изпълнителки на подобни противозаконни деяния. Описаните активни мерки определено дадоха резултат. През следващата година в окръга беше регистрирани само един такъв опит, а впоследствие тази вредна практика изчезна напълно от територията ни

Друг не по-маловажен проблем през годините, бяха преждевременните раждания. Тяхният брой определяше децата родени с малко телесно тегло. Грижите и отглеждането им – изключително трудни. Първите модели кувьози бяха голяма рядкост, а специалността „Микропедиатрия“ не бе конструирана. От този контингент идваше главно високата детска смъртност. Единствената възможност за нейното намаление оставаше превенцията. За целта се отпечата в голям тираж брошурата „Профилактика на преждевременните раждания“. В нея се посочват известни фактори от страна на родители, на плодното яйце и на средата, в която живее майката. Изготви се специфичен, отговарящ за условията на окръга „Коефициент за риск от преждевременно раждане“. Чрез отчитане на няколко негови показатели, той позволяваше да се предвиди заплахата от подобно събитие, а своевременно хоспитализация в известна степен да го предотврати. Внедряване на коефициента сред АГ мрежата на окръга, доведе до значително намаление на тези раждания.

В наши дни, броят на новородените с ниско тегло нараства прогресивно. Причините за тях са многобройни. Но усилията са насочени само към лечението им, докато разрешението на проблема започва с профилактика. .

Споменавам как натрупаният през годините положителен опит в медицината може да бъде използван максимално и днес.

З Д Р А В Н А Т А К А С А

След пенсиониране се чувствах все още работоспособен и годен за лекарски труд. Нямах опит за работа в частен кабинет (по мое време дори бяха забранени), но пазех чудесни спомени от селския си стаж. Периодът съвпадна с голямата инфлация на т.н. „Виденова зима“. Началната пенсия от 125 лева не стигаше и за растящото в дома ни трето дете на дъщеря ми. Потърсих свободно, незаето лекарско място на село и по неволя отново станах селски лекар.

Попаднах в село Телериг с над 80% турско население. Преобладаваха възрастни със сърдечносъдови заболявания, а малки деца, за които бях по-неподготвен, почти нямаше. Адаптирах се бързо към новите задължения, но скоро започна здравната реформа и от участъков лекар станах джипи. Промените бяха тежки: линейката – продадена, щата за шофьор и санитарка – съкратени. Останах с многобройни задължения, от цепене на дърва и палене на печки до прегледи, лечение и санитарен транспорт (личната ми кола стана линейка). В живота си бях срещал много трудности, надявах се да преодоля и тези. И успях почти пет години.

Ръководен и контролиращ орган на цялото здравеопазване стана Здравноосигурителната каса. Гледах да изпълнявам стриктно нейните наредби, за съжаление, понякога противоречиви. Позволявам си тази забележка, защото като бивш окръжен инспектор и специалист имах опит от организационна работа. Но бяха настъпили значителни промени

и трябваше да се съобразявам и приспособявам към тях. До колко обаче успех?...

През един есенен ден, получих писмено нареждане от районната каса в срок от 20 дни да предам на хартиен носител електрокардиограми на хората над 60 години, записани при мен. За малката бройка на лицата които имах (450) срокът бе приемлив. Някои от посочените бяха диспансеризирани и имаха това изследване, но за останалите тръгнах по махалите, от къща в къща. Това се повтори и в съставните четири села. С дадените ни нови портативни електрокардиографи задачата беше изпълнима. Никъде не срещнах съпротива. Напротив, безплатният домашен преглед се използваше за изказване на всички субективни оплаквания. Това укрепваше връзката между лекар и пациент.

Сборувах резултатите от всички села. Оказа се, че липсват изследвания за четири лица от посочената възраст. Последва повторно и целенасочено търсене. Без успех. Хората не бяха в района, били на гости в Турция.

Предадох исканото сведение в срок, като в забележка обяснявах защо липсват сведения за четирима пациенти - отсъствие от страната. След няколко дни получих писмена заповед за наказание поради „не изпълнена задача“ – глоба от 800 лева. Следователно моите мотиви не са били приети. Ядосах се защото бях хвърлил доста труд, а и сумата беше почти колкото моето двумесечно селско възнаграждение. Не можех да повярвам и реших лично да обясня на колегите от районната здравна каса. В нея работеха много счетоводители и няколко лекари бивши мои студенти. Още на другия ден бях там. Изслушаха ме, но отмяна на наказанието зависило само от тяхния управител. Трябваше да разговарям с него. Потърсих го. Оказа се, че той приема само в един ден от седмицата (както е в министерствата) няма що, трябваше да изчакам.

В посочения ден и час вече бях пред кабинета на голямия началник. Оказа се, че прием няма да има поради наложило се заминаване за София. Животът ме бе научил на търпение. Върнах се на село, където ме чакаха болните. Другата седмица пак бях там. Този път имах късмет. Управителят – доктор Киряков, мой студент, се държа началнически и достойно за голямия пост. Нито дума, нито мимика от които да личи, че ме познава. Колкото до наказанието – „джипитата трябвало да се научат да изпълняват нарежданията на касата“. Глобата можела да се промени или отмени само от Националната здравно осигурителна каса в София.

Излезах от кабинета му почти гневен за нанесеното ми оскърбление. В професионалния си път дадох много за нашето здравеопазване, от селски участък, през длъжност в администрация до научно заведение – университет. Учих стотици студенти не само на медицина, но и на етика и накрая получих първото си в живота наказание. Момент заслужаващ повече размисъл...

Пред кабинета на височайшия началник чакаха реда си още няколко млади лекари. Познаваха ме и разпитаха за моя проблем. Разказах им неволите си.

- Какво бихте направили, колеги, при подобна ситуация във вашия участък? - попитах от интерес.

- Доктор Аврамов, това редовно се случва - отговориха няколко от джипитата – допълваме бройката като добавяме електрокардиограми на други, млади лица. Така избягваме глобите. Не разбрахте ли, че касата не се интересува нито от здравето на хората, от самите изследвания, нито от нашата лечебна дейност, а само от бройката, от количественото и процентно изпълнение, осигуряващо парите.

- Благодаря ви за откровеността, момчета – промълвих и гузно, гузно се измъкнах. Засрамах се от това, че не познавах достатъчно добре съвременната обстановка на нашето здравеопазване. Наистина, промените са значителни.

За разлика от всичко което бях учил, на което бях посветил съзнателния си живот, да уча студентите на медицина и **честност** днес имаше друг приоритет. Това бяха **парите**, усвоявани дори по непочтен начин с лъжи, измами и глоби. Никога не бях се примирявал с тези недъзи на обществото и макар с болка осъзнах, че съм излишен за лекарското съсловие. Ако все пак продължавам да работя с касата, ще се чувствам като един Дон Кихот, неразбран и осмян. Обхвана ме едно горчиво разочарование от наивната ми вяра в бъдащите промени.

Мислих и за научената възможност, за смяна на електрокардиографско изследване. Редно и безобидно ли е то? Подобна умишлено извършена смяна би могла да има и фатални последици при последващо неадекватно лечение. Но кой обръща внимание на това? Пред човешкият живот е много по-важен формалният отчет, който ще бъде съобщен и в национален мащаб. От моя гледна точка, най-меко казано, това е нередно и престъпно.

Убедих се, че между човешките ми и лекарски разбирания и тези на касата съществува непреодолима пропаст. Предпочитах да не съм замесен в подобно безчестие и напуснах селската служба. Бяха минали доста години след пенсиониране.

Във връзка с моите несгоди продължавах да мисля и за причините подгонили хиляди здравни работници извън страната (включително и синът ми). Няма ли в тях някаква вина и управлението на нашата вездесъща здравна каса?

ВРЕДНОСТИ В МЕДИЦИНАТА

Приятна есенна утрин. След проливния нощен дъжд, въздухът бе пълен с озон и много свежаст. Слънцето едва надничаше през клоните на близката липа. Чайки и гларуси правеха своите акробатични полети в търсене на закуска. На външна маса в централно разположено градско бистро, седяхме с колега пенсионер на чаша капучино. Потъвахме в приятни спомени за минали години, за приятели и състуденти.

С доктор Генадиев - неврохирург, не бях се виждал отдавна. Той беше от поколението лекари, с които преди десетилетия имахме много общи преживявания. От дума на дума приказката ни спря на промените в пенсионната система. Темата бе актуална за телевизионните предавания през последните дни. Съвсем логично бе при труд свързан с вредности, да се работи по-кратко и да се получава по-голяма пенсия.

Официално трудът на здравните работници е от трета категория т.е. при него няма никакви вредни за здравето моменти (изключваме работещите при лъчения).

- Аврамов, имаш ли преживян спомен за някакво изключение от приетото правило за нашия безвреден труд? – запита ме колегата.

- Да, мисля, че и в нашата дейност, понякога има известни вредности. И веднага пояснявам като се опирам на първия възникнал спомен.

Като акушер основното ми работно място е родилната зала. Понякога, едно нормално раждане може да бъде

удължено и забавено. Последниците са по-болезнени усещания за жената с повече оплаквания и смущения в сърдечната дейност на плода. Най-честата причина за това отклонение е естествената здравина на околоплодните ципи, които не се разкъсват спонтанно по време на контракция. Водещият раждането трябва да се намеси с изкуствено пукане на плодния мехур. Тази съвсем елементарна манипулация не е рядка. . Ето какво ми подсказа споменът...

Седнал съм пред родилното легло и на върха на една контракция със стерилна кука разкъсвам здравите ципи. Последва струйно изтичане на околоплодните води, които обливат и лицето ми. Твърде неприятна ситуация! Плюя и бърша очите си с каквото ми попадне в момента, защото трябва веднага да поема израждащото се дете... Подобна картина не е изключение за динамиката на всяка родилна зала. Лошото е когато в подобен момент чуеш гласа на акушерката разгръщаща документацията на жената.

- Олеле, докторе!!!...Ами сега?!?...Какво ще правим ? В листа пише, че серологичната реакция на Васерман за *сифилис* е положителна.

- ! , ?...Останах вцепенен от изненада и след малко кипнах.

- Как не си забелязала тази информация? Нали знаеш инструкцията – такива жени се обслужват на друго легло, със специални ръкавици, които заедно с бельото се отделят. Причинителите на заболяването – бледите спирохети, се размножават изключително добре в околоплодните води. Изследванията показват, че всяка капка гъмжи от тях.

- Не се оправдавам, докторе. Признавам, виновна съм! Не съм забелязала. Моля Ви, простете ми!

- Добре де, не съм казал думата уволнение – омекна отговорът ми. - Ти обработи пъпчето на детето, а аз ще влеза в банята да се измия добре.

Доста дни след този инцидент се самонаблюдавах за някои от симптомите на болестта. Естествено правих и няколкократно анализи да разбера дали съм заразен.

- Това е моят спомен от ежедневието, драги колега. Той показва, че трудът на лекаря не е лишен от някои вредни за здравето последствия. Да добавя ли и случайните порязвания по време на операция на жена, носителка на зараза?

Доктор Генадиев ме слушаше, отпиваше малки глътки от изстиналото капучино, поклащаше глава в знак на съгласие и изказа своето мнение.

- Това което казваш е самата реалност за нашата професия. Аз също съм оператор и съм имал подобни случаи – и разказа своя спомен.

- Най-фрапиращи са инцидентите по времето на работата ми в Либия. Като неврохирург в столицата им, често съм имал като пациенти пострадали от военни действия край границите. При наличие на продължително, бавно зарастващи рани, винаги се съмнявахме за *проказа*. Това заболяване имаше епидемично огнище в централна Африка – разказваше колегата, а аз го слушах с подчертан интерес, защото съм работил в Либия.

Контакти с такива болни естествено били нежелателни тъй като това е едно хронично инфекциозно заболяване. Неговите най-значителни поражения са върху кожата, лигавиците и периферните нерви. За запазване международния си престиж, африканската държава официално отричала наличието на проказа. Но по една случайност той лично се убедил, че има такива болни. При пътуване по служба с кола на около 25-30 километра от столицата забелязал табела, с надпис -

„Лепринариум“ от латинското, популярно име на болестта- „Лепра“. Една масивна сграда с просторен двор. По зелената трева много насядали и разхождащи се мъже с болнични халати. Водачът му обяснил , че тук са събрани болни от цялата страна за осъществяване на известна социална изолация. Лечението на болестта е продължително. Дори със съвременни медикаменти то трае от 1 до 3 години. Макар и вече лечима, проказата оставя големи усложнения и все още внушава страх и отвръщение.

- Ето, колега, и двамата сме работили в тази страна, където вредностите са още по-голями. Никога здравните работници не знаят какво може да им донесе контакта с пациенти. Особено за тези от хирургическия профил.

Разговорът ни завърши със общо заключение, че при всички медицински специалности се срещат малки или по-голями вредности.

Когато дългият професионален път приключи
се обръщаме към спомените.

Посвещавам на колегите ми, състуденти
от випуск 1956 г. на Медицински Университет гр. Пловдив.

Д-р Иван Аврамов